БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилеттинген

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1958 ЯНВАРЬ 18 СУББОТА № 12 (3982)

Өртээ 20 коп.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА

Якут АССР-ниң уран-чүүл ажылдакчыларынга ССРЭ-ниң улустуң артизи деп хүндүлүг атты тыпсыр дугайында ССРЭ-ниң Дээди Совединин Президиумунуң Чарлыы (1 арын).

Националдар Совединге соңгулдалар талазы-биле РСФСР-ниң соңгулда комиссиязының составын бадылаар дугайында РСФСР-ниң Дээди Совединин Президиумунуң Чарлыы (1 арын).

«Тыванын аныяктары» — «Молодежь Тувы» солуннуң редакциязынга (1 арын).

Соңгулда комиссияларының составынга кандидаттарны области депшидип турары (1 арын).

К. Азов. — Аныяктарның өнүү болгаш сүмелекчизи (2 арын).

Минскиниң автомобиль тудугжуларында (2 арын).

Д. Байыр-оол. — Конституция болган өң баштайгы төөгүлүг документ (2 арын).

С. Тамба. — Сарыг-Сеп МТС-тиң мастерскаязында (3 арын).

РЕДАКЦИЯГА ЧАГААЛАР (3 арын).

П. Горбунов. — РСФСР-ниң улустарының спартакиадазы (3 арын).

ДЕЛЕГЕЙНИҢ ЛЕНИНЧИ ШАГНАЛДАРЫНЫҢ ЛАУРЕАТТАРЫ: Данило Дольчи (4 арын).

КНО-нуң чингине секретарының адынга 44 чурттарның әртемденнериниң негелде бижин (4 арын).

Соңгулдаларга алдар болдурган социалистиг чарыштыг улам калбартыр

1958 чылдың ажыл-агый планнарын хуусаа бетинде күүселири дээш социалистиг чарыш чурттуң бүгү девискээринде калбарган, ылаңгыя Совет эрге-чагыргының Дээди органынга соңгулдалар хүнүн ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунуң бүгү адырларынга бедик көргүзүглерлиг ужуражыр дээш совет кижилер чаа улам бедик патриоттуг чорукче хайныгып үнген.

Үлетпүр үдүрүлгелеринде ажылчыннар, шахтёрлар, тудугжулар болгаш транспортчулар, механизаторлар болгаш колхозчу малчыннар, тараажылар Октябрьниң 40 чылынга алдар болдурган социалистиг чарыштың үнелиг байлак дуржулгаларын калбаа-биле ажыглап турарлар. Ол чарыш әткен чылын кайгамчык чаагай түңнелдерни берген. Областың көдээ ажыл-агыйының ишчилери түрүнеге көдээ ажыл-агый продуктуларын дужаар болгаш садар планнарны ыракта ажыр күүсеткен. 1956 чылда дужаганындан 1000 тонна хөй сүтту, 1200 тонна хөй эштти, 150 тонна хөй дүктү дужааган. Колхозчу тудугларның планы чедиишкиниг күүсеттинген.

Областың үлетпүр әргелелиниң шугумунда үдүрүлгелер чылдың үдүрүлге программазын ниитизи-биле 117,8 хуу, эт, сүт үлетпүр әргелелиниң шугумунда үдүрүлгелер 104 хуу кылдыр күүсеткилээн. Оон иштинде Элегестиң шахта әргелели чылдың үдүрүлге программазын 133 хуу, Кызылдың ыяш заводу—131,1, Каа-Хемниң райүлетпүр комбинады—128, Туранның райүлетпүр комбинады—116 хуу кылдыр күүседип, социалистиг чарыштың тиилекчилери болганнар.

Оон-биле кады области дыка хөй үлетпүр үдүрүлгелер болгаш МТС-тер, совхозтар, көдээ ажыл-агый артельдери 1957 чылда социалистиг чарышка алган хүлээлгелерин чедир күүсеттейн барган чорукту буруу шаап демдеглевес арганжок. «Тыва тудуг» трези (Харламов) 1957 чылдың тудуг программазын түгле 74,3 хуу күүсеткен ийикпе, азы 7 миллион рубльдиг тудуг ажылдарын чедир кылбаан, харын ажыл-агыйжы әвес чорук түңнелинде трест 2 миллион ажыг рубль карылгалыг болган. Кызыл хоорайның коммунал ажыл-агый черииниң болгаш областың хереглекчилер ниитилелиниң тудуг конторалары 1957 чылдың программазын база ыракта күүсеттәннер. Ол ышкаш Шагаан-Арыгның райүлетпүр комбинады продукциялар үдүрүп үндүреринин чыл планын түгле 81,4 хуу, Кызылдың сүт заводу чыл планын түгле 96,4 хуу, Тес-Хемниң машина-трактор станциязы трактор ажылының чыл планын түгле 97 хуу күүсеткен болуп турар.

Үстүнде фактылар болза ол черлерде партия, совет, комсомол болгаш профәвилел организацияларының талазынган социалистиг чарышты бүгү ниитиниң болдурааны-биле; ону хүн-бүрү удуртпаалы-биле тайылбырлаттынар. Социалистиг чарышты херекке албас чорук чижээн Тес-Хем МТС-те байдал чугаалап турар. МТС-тин ажылчын, албан-хаакчылары социалистиг чарышка хаара туттунмаан, ол коллектив кайы МТС-биле чарыштыг болуп турары безин билдинмес. Чарышты удуртур ужурлуг профәвилел организациязы бүдүн чыл иштинде барыкла кандыг-даа боттуг ажыл чорутпаан, профәвилел кежигүннериниң хуралдары болбайн турар. МТС-те мындыг янзылыг байдал ында партия организациязын, ол ышкаш СӨКП-ниң Тес-Хем райкомун бичии-даа дүвүретпейн турары кайгамчык.

Социалистиг чарыштың база бир кол негелделериниң бирээзи болза бүдүрүп үндүрер продукциянын шынарын бедидери болгаш оон бот-үнезин чиигедири болур. Бо чугула негелдени областа эрлээн хөй бүдүрүлгелер багай боттандырып турар. Кызылдың алгы заводунун, сүт заводунуң болгаш Шагаан-Арыг, Чадаана рәйүлетпүр комбинаттарының бүдүрүп үндүрүп турар продукциязының бот үнези бичии-даа чиигевәән, ылаңгыя Шагаан-Арыгның райүлетпүр комбинадының бүдүрүп үндүрүп турар продукциязының бот үнези чамдык түүлдер талазы-биле мурнунда чылдардагызындан улгады берген. Оон түңнелинде комбинат әткен чылын 180 мун рубль карылгалыг болган.

Социалистиг чарышты удуртуп турарының хереәнде четпестерни доп-дорзан чайладыр, бүгү ниитиниң социалистиг чарыжындан дашкаар чангыс-даа кижи түрбазын дээш ажылдаары партия, совет болгаш комсомол, профәвилел организацияларының мурнунда салдынып турар база бир эң чугула сорулгаларның бирээзи болур.

Малды чылыг оран-сава-биле хандыраары, оларларны чөп ажыглаары болаш мал чемнерин планныг чарыгдаары чергелиг зооветеринарлыг бөдүүн хемчеглерни хажытканындан дыка хөй колхозтарда малдың кышкы байдалы бергедәәшкинге таваржып, массалыг өлүп хораар чоруктар көвүдеп турар. Моон чижәәнге Тандының «Тиилелге», Улуг-Хемниң Ленин аттыг, «Улуг-Хая» болгаш өске-даа колхозтарны көргүзүп болур. Кыштың айыылындан ниитиниң малын менди чыл ажыраары, малдың чаш төлүн чидириг чок камгалап алыры, ол ышкаш кышкы үеде малдың продуктулуг чоруун, ылаңгыя сүт саалдазын чайгызындан кудулатпас дээш демисежири малчын бүрүзүнүң хүндүлүг хүлээлгези болур. Ынчангаш малчыннар ортузунга социалистиг чарыштың негелделери ол бүгүге чагыртган турар ужурлуг.

Амгы үеде колхозтарда болгаш МТС-терде совхозтарда часкы хову ажылынга белеткелдер чоруттунуп турар. Көдээ ажыл-агый машиналарының септелгелерин болгаш үрезиннерин чогуур негелдезинге чедир арыглаарын соңгулдалар хүнүнде бүрүн дооскан турарынче бүгү күштерни салыр херек. Тракторлар болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа машиналарын септәәр талазы-биле мурнуку одуругда чоруп турар Сарыг-Сеп, Бай-Тайга, Шагаан-Арыг МТС-тернің механизаторларының мурнакчы үлегер чижээн калбартыры чугула.

Бистиң чуртувуска соңгулдалар кампаниязы социализм тургузуушкунунуң бүгү-ле участоктарынга совет кижилерниң чогаадыкчы, чаартыкчы болгаш тургузукчу күш-ажылының бедик көргүзүглери-биле әртери чаңчыл болу берген. Соңгулдаларга белеткелдерниң үези миллион-миллион калбак массаларның активчи чоруун болгаш тургузукчу инициативазын улам бедидер. Мурнунда чылдардагызы ышкаш ам 1958 чылдың март 16-да болур соңгулдаларга база ындыг болур.

Совет улус ССРЭ-ниң Дээди Совединин соңгулдаларынга уткуштур Коммунистиг партия, Совет чазакты долгандыр улам сырый каттышкан чоруп орар. Соңгулдаларга алдар болдурган социалистиг чарышты калбартышаан, областың ажылчы чоннары бистиң Төрээн чуртувустуң күчүзүн улам-на бедидер дээш ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунуң бүгү адырларынга чаа-чаа чедиишкиннерлиг болуп шыдаарлар.

Якут АССР-ниң уран-чүүл ажылдакчыларынга ССРЭ-ниң улустуң артизи деп хүндүлүг атты тыпсыр дугайында

ССРЭ-ниң Дээди Совединин Президиумунуң ЧАРЛЫЫ

Совет уран-чүүлдүң хөгжүлдезинге шылгарангай ачы-хавыяалары дээш база якут уран-чүүлдүң болгаш литератураның көргүзүг кежээлерин Москва хоорайга чорутканы-биле холбаштыр ССРЭ-ниң улустуң артизи хүндүлүг атты тыпсыры болза:

1. **Местников** Василий Васильевич — Якутияның күрүнеиниң П. А. Ойунский аттыг хөгжүм-шии театрының режиссеру.
2. **Ходулов** Дмитрий Федорович—Якутияның күрүнеиниң П. А. Ойунский аттыг хөгжүм-шии театрының шии артизи.

ССРЭ-ниң Дээди Совединин Президиумунуң Даргазы К. ВОРОШИЛОВ.
ССРЭ-ниң Дээди Совединин Президиумунуң Секретары М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1958 чылдың январь 15.

Националдар Совединге соңгулдалар талазы-биле РСФСР-ниң соңгулда комиссиязының составын бадылаар дугайында

РСФСР-ниң Дээди Совединин Президиумунуң ЧАРЛЫЫ

«ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдалар дугайында Дүрүмүнүң» 39, 40 болгаш 41 түүлдеринге үндезилээш, Националдар Совединге соңгулдалар талазы-биле РСФСР-ниң соңгулда комиссиязын хөй-ниити организацияларының болгаш ажылчы чоннар ниитилелдериниң мооң адаанда төлөлекчилери составтыг кылдыр бадылаар:

Соңгулда комиссиязының даргазы **Прохоров** Василий Ильич—Профессионалдар Эвилелдериниң Бүгү-эвилел Төп Чөвүлелинден.

Соңгулда комиссиязының даргазының орлакчызы **Семичастный** Владимир Ефимович—Аныяктарның Бүгү-эвилел Ленинин Коммунистиг Эвилелинден.

Соңгулда комиссиязының секретары **Тищенко** Владимир Иосифович—культура ажылдакчыларының профессионал эвилелдериниң.

Соңгулда комиссиязының кежигүннери:

Гараев Исмагил Талипович — Татар АССР-ниң «Альметьевнефтиниң» № 2 әргелелиниң ажылчыннарындан, инженер-техниктиг ажылдакчыларындан болгаш албан-хаакчыларындан.

Дидик Дмитрий Васильевич—Новосибирск областың Черепановский районунуң Заимковск машина-трактор станциязының ажылчыннарындан, инженер-техниктиг ажылдакчыларындан болгаш албан-хаакчыларындан.

Емелина Варвара Андреевна — Иваново областың Фролова аттыг меланжевый комбинадының ажылчыннарындан, инженер-техниктиг ажылдакчыларындан болгаш албан-хаакчыларындан.

Кисов Анатолий Иванович — Армияга, Ужар-чүүлге болгаш Флотка дузалаар Бүгү-эвилелдиң эки-тура ниитилелиниң (ССРЭ-ниң ДОСААФ) Төп комитединден.

Литвинов Дмитрий Григорьевич — Курск областың Ленин районунуң Киров аттыг колхозунуң колхозчуларындан.

Лужная Нина Петровна — ССРЭ-ниң Әртемнер академиязының ниити болгаш органиктиг әвес химияның институдунуң әртемденнериниң болгаш әртем ажылдакчыларындан.

Морозова Васса Федоровна — Чуваш АССР-ниң Комсомольский районунуң Старо-Челна-Сюрбеевск чеди чыл школазының ажылдакчыларының коллективинден.

Новиков Илья Дмитриевич — Москваның Ленин орденниг болгаш Күш-ажылчы Кызыл Тук орденниг «Кадыр болгаш Маска» заводунуң ажылчыннарындан, инженер-техниктиг ажылдакчыларындан болгаш албан-хаакчыларындан.

Нуриев Зия Нуриевич — Башкирияның коммунистиг организациязындан.

Прокофьев Александр Андреевич — ССРЭ-ниң Чогаалчылар эвилелиниң Ленинград салбырындан.

Пудоев Петр Антонович—Карел АССР-ниң Ведлозерскиде ыяш үлетпүр ажылагыйының Койвусельгск ыяш пунктузунуң ажылчыннарындан, инженер-техниктиг ажылдакчыларындан болгаш албан-хаакчыларындан.

Сердитов Александр Кузьмич — Магнитогорскиниң Ленин орденниг болгаш Күш-ажылчы Кызыл Тук орденниг Сталин аттыг комбинадының ажылчыннарындан, инженер-техниктиг ажылдакчыларындан болгаш албан-хаакчыларындан.

Скокленко Анатолий Егорович — Кемерово областың «Сталинуголь» трезиниң Сталин аттыг шахтазының ажылчыннарындан, инженер-техниктиг ажылдакчыларындан болгаш албан-хаакчыларындан.

Тотьмянин Иван Михайлович—Перм областың Коми-Пермяк округтуң коммунистиг организациязындан.

Хадикова Муслимат Алихановна — Соңгу-Осетин АССР-ниң Аныяктарның Бүгү-эвилел Ленинчи Коммунистиг Эвилелиниң Киров район орган зациязындан.

Чундоков Ибрагим Саидович — Краснодар крайның Адыгей облазының коммунистиг организациязындан.

РСФСР-ниң Дээди Совединин Президиумунуң Даргазы М. ТАРАСОВ.
РСФСР-ниң Дээди Совединин Президиумунуң Секретары И. ЗИМИН.

Москва, 1958 чылдың январь 14.

„Тыванын аныяктары"—„Молодежь Тувы" солуннуң редакциязынга

«Тыванын аныяктары»—«Молодежь Тувы» солуннуң үндезилеттинген хүнүнден бәәр 25 чыл болган оон таварыштыр ажылчын, көдээ болгаш өөренирчи аныяктарның иштинден үнген оон аныяк корреспондентилеринге болгаш номчукчуларынга база редакцияның ажылдакчыларынга Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Тыва область комитеди болгаш ажылчы чоннар депутаттарының область Совединин күүскому изиг байырын чедирип тур.

«Тыванын аныяктары»—«Молодежь Тувы» солун большевикчи парлалганың ленинчи төөгүлүг чаңчылдарын эдербишаан, коллективтиг организакчы, марксизм-ленинизмниң идеяларының агитатору болгаш пропагандизи болуп турар. Бодунуң турун келген чылларының дургузунда Тывага социалистиг чаартылгаларны чорударынга улуг дузаламчыны партия организацияларынга ол көргүскен.

Аныяк ажылчыннарны, колхозчуларны, интеллигенцияны болгаш өөренирчилерни Коммунистиг партияга кызыгаар чокка бердинген болурунуң ёзузунга, улустарның найыралының, совет патриотизмниң болгаш пролетаржы интернационализмниң ёзузунга кижизидериниге солун чугула рольду ойнап турар.

«Тыванын аныяктары»—«Молодежь Тувы» солун моон-даа соңгаар марксизм-ленинизмниң идеяларын аныяк массаларга чедирип, комсомолуң хөгжүдер, көдээ ажыл-агыйны шыңгыы көдүрер дээш, областың ажылчы чоннарының культуразының болгаш чаагай байдалының чайгылыш чок өзүлдези дээш амыр-дыш чокка демисежир дээрингге СӨКП область комитеди болгаш ажылчы чоннар депутаттарының область Совединин күүскому быжыг бүзүрелин илергейлеп тур.

Солун болза, аныяк ажылчыннар, колхозчулар, интеллигенция-биле бодунуң харылзаазын улам быжыглап, ажылчын, көдээ корреспондентилерниң шимчээшкинин калбартыр, солунга үнер материалдарның шынарын соксаал чокка сайыраңгайжыдып, оперативтиг болгаш дээштиг болур чорукту бедидер, социалистиг чарыштың улам ыңайгы көдүрлүүшкүү дээш кызымаккай демисежир, бүгү-ле чаа түүлдерни, үдүрүлгениң чаартыкчыларының дуржулгазын нептередип, четпестерни принципиальдыг шугумчүзөрин калбартыр ужурлуг.

Социалистиг Төрээн чурттуң аныяк патриоттарын кижизидер талазы-биле хүндүлүг болгаш харыысалгалыг ажылга чаа-чаа чедиишкиннерни чедип алырын редакцияның коллективинге, солуннуң автор активинге партияның область комитеди болгаш ажылчы чоннар депутаттарының область Соведи күзеп тур.

СӨКП ОБЛАСТЬ КОМИТЕДИ. **ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ КҮҮСКОМУ.**

„Тыванын аныяктары"—„Молодежь Тувы" солуннуң редакциязынга

«Тыванын аныяктары»—«Молодежь Тувы» солуннуң турун келгениниң бәәр 25 чыл болганы биле холбаштыр оон редакциязының коллективинге, бүгү көдээ болгаш ажылчын аныяк корреспондентилеринге база номчукчуларынга «Шын» солуннуң редакциязы бодунуң изиг байырын чедирип тур.

Ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунуң талазы-биле областың мурнунда тургустунуп турар улуг сорулгаларны күүседириңче аныяктарны мобилизаттаарынга, база оларны марксизм-ленинизмниң ёзузунга, улуг Төрээн чурттунга болгаш Коммунистиг партияга кызыгаар чок бердинген кыдыр кижизидериңе областың аныяктарының солуну ам-даа улуг чедиишкиннерлиг болурун оон коллективинге күзеп тур бис.

«ШЫН» СОЛУННУҢ РЕДАКЦИЯЗЫ.

Соңгулдаларга уткуштур

БАЙ-ХААК. (Телефон-биле). Танды районнуң «Элегес» совхозунуң, Дзержинский аттыг, Сталин аттыг колхозтарының партия эге организацияларының агитаторларының хуралы Сталин аттыг колхозтуң суурунга болуп эткен.

Хуралга улус судтарының соңгулдаларының үезинде агитколлективтериниң ажылының түңнелиниң болгаш ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдалар үезинде агитаторларның сорулгазының дугайында СӨКП райкомунуң ажылдакчызы эш Никитин илеткел кылган. Район төвүнде албан организация черлериниң болгаш Бай-Хаак МТС-тиң партия организацияларының агитаторларының хуралы Бай-Хаакка болган.

Кочетовкада, Шангында, Могайда агитпунктуларны дерип кылган, агитасмассалыг ажылды калбарты берген.

Соңгулда комиссияларының составынга кандидаттарны области депшидип турары

Бедик көдүрлүүшкүннүг эткен

АКЫЖАК. (Телефон-биле). Чаа-Хөл районда «Найырал» колхозтуң колхозчуларының январь 16-да болган хуралы бедик көдүрлүүшкүннүг эткен. ССРЭ-ниң Дээди Совединин Националдар Совединге соңгулдалар чорудар Шагаан-Арыгның № 611 соңгулда округунуң округ соңгулда комиссиязының составынга мурнакчы саанчы Александра Сатовна Хоюр-оолдуң кандидатуразын хуралдан бир үн-биле депшиткен.

Соңгулдалар хүнүнге күш-ажыл талазы-биле чедиишкиниг ужуражырынга колхозчулар тодаргай хүлээлгелерни алган. Сөөлгү хүннерге чедир төрүттүнген 500 ажыг хураганнар шупту менди. Моон соңгаар-даа төрүттүнер чаш малды бүрүн доруктурып алырын хүлээнген.

Бо чылдың тудугларынга 1000 кубометр ыяш херек, ону февраль 15-ке чедир доозары дээш ажыл улам-на калбарып турар. Бо хүннерде 600 кубометр белеткеттинген. Ол ышкаш часкы тарылтага бүгү белеткелдерни март 1-ге чедир доозарын хуралга шиитпирлээн.

Тожунуң партия организациязының мурнундан

ТООРА-ХЕМ. (Радио-биле). ССРЭ-ниң Дээди Совединин Националдар Совединге соңгулдалар талазы-биле Кызылдың Чөөн талакы № 610 соңгулда округунуң округ комиссиязының кежигүнүнге СӨКП-ниң Тожу райкомунуң ийиги секретары, 1929 чылда төрүттүнген, дээди әртемниг С. И. Бадаа Тожу районнуң партия организациязынан депшиттиргеи.

Чаңгыс эп-сеткилдиг депшиткен

Январь 17-де Кызылдың алгы заводунуң ажылчыннарының болгаш албан-хаакчыларының ниити хуралы улуг көдүрлүүшкүн-биле болуп эткен.

Заводтуң мурнакчы ажылчыны Любовь Заболотникова сөс алгаш:

— Эргим эштер! Бистер, ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдалар хүнүн күш-ажылчы чаа-чаа чедиишкиннер-биле уткуур дээш чарышка бедиткен хүлээлгелерни алган бис. Бистиң заводтуң ажылчыннарының болгаш албан-хаакчыларының мурнундан Националдар Совединге соңгулдалар талазы-биле Кызылдың № 609 соңгулда округунуң округ соңгулда комиссиязының составынга бистиң төлөөвис кылдыр Ондар Самданович Сундуйну депшидер деп саналдыг мен—дээн.

Ол саналды деткип, заводтуң директору П. Т. Скрыль санал берген:—эш Сундуйну 1948 чылдан бәәр билир мен. Ол бо завод-биле, бо коллектив-биле кады өзүп келген хоочун ажылчын. 20 ажыг чыл ажылдап келген үезинин дургузунда 5 янзы тускай әртемнерни ол чедип алган. Ам заводтуң улуг мастери. Бодунуң улуг нормазын үргүлчү ажыр күүседип турар. Ондар Самданович округтуң соңгулда комиссиязынга ажылдап шыдаар, бистиң бүзүреливисти шынзыдар деп бүзүрээр мен—деп, ол чугаалаан.

Ынчангаш эш О. С. Сундуйнуң кандидатуразын хуралдың бүгү киржикчилери чаңгыс эп-сеткилдиг деткээн.

Комсомолчуларның мурнундан

ЭРЗИН. (Телефон-биле). ССРЭ-ниң Дээди Совединин Националдар Совединге соңгулдалар талазы-биле Кызылдың Чөөн талакы № 610 соңгулда округунуң округ соңгулда комиссиязының составынга депшидилге Эрзин районга бедик көдүрлүүшкүннүг байдалга эткен.

Районнуң комсомол организациязының мурнундан районда база бир дуржулгалыг саң ажылдакчызы, районнуң комсомол организациязының ажылын улам-на массалыг болдурар дээш күжүн, билинин харам чокка берип чоруур эш Халбан-оол Кара-оолович Иргатти округ соңгулда комиссиязының составынга чаңгыс эп-сеткил-биле депшиткен.

Район әмнелгезинин ажылдакчызы эш Метелкина, Эрзин ортумак школаның башкызы эш Карама болгаш өскелер-даа чүве чугаалааш, районнуң мурнунда салдынган сорулгаларны чедиишкиниг шиитпирлөөринге комсомолчуларның идепкейлиг киржилгезин күштелдириниң чугулазын демдеглөөнер.

Комбайнер-тракторист

ЧАДААНА. (Телефон-биле). Январьның 16-да, ажыл шагының соонда, Чадаана МТС-тиң коллективинин ниити хуралы болган. Чадааннаның № 612 соңгулда округунуң талазы-биле округтуң соңгулда комиссиязының составынга кандидатура дугайын чугаалашкаш, комбайнер-тракторист Куулар Дамдынович Мөчекпенни чаңгыс үн-биле депшиткен.

Хөй-ниитичи болгаш дуржулгалыг механизатор эш Мөчекпен бүдүрүлге планын үргүлчү ажыр күүседип турар. Эрткен чылын трактор ажылының планын 193,3 хуу азы 1775 гектарның (чымчак аңдарылганың) орнунга ол 2971 гектарны аңдарган. Сезонда 1936 кг кывар чаар материал камнаалгалыг болган.

Ажылчыннарның төлөөзи

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). Январьның 17-де, әртенги ажыл шагы эгелөөр мурнуу чарыында, Шагаан-Арыг МТС-тиң механизаторларының, инженер-техниктиг бүгү ажылдакчыларының хуралы болган. Аңаа ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдалар талазы-биле округтуң соңгулда комиссияларының составынга кандидатуралар депшидер дугайында айтырыгны чугаалашкан.

Хуралга бир дугаарында сөс алган механик эш Горбунов, МТС-тиң тракторизи, ол талазы-биле үр чыл стажтыг, үлегерлиг ажылдап келген Тюлюш Тюлюшович Дамбый-оолду Националдар Совединге соңгулдалар чорудар Шагаан-Арыгның № 611 соңгулда округунуң округ соңгулда комиссиязының составынга депшидерин чугаалаан. Ол саналды коллектив бүрүн деткээн.

Механизаторларның ниити хуралындан Националдар Совединге соңгулдалар талазы-биле областың соңгулда комиссиязының составынга Шагаан-Арыг МТС-тиң кол зоотехниги Иван Евстафьевич Турну база чаңгыс үн-биле депшиткен.

Аныяк саанчы депшиттирген

СУГ-АКСЫ. (Телефон-биле). Сүт-Хөл районда Киров аттыг колхозтуң колхозчуларының ниити хуралынга ССРЭ-ниң Дээди Совединин Националдар Совединге соңгулдалар чорудар округтуң соңгулда комиссиязының составынга кандидатура депшидер айтырыг дугайын чугаалашкан.

— Чадааннаның № 612 соңгулда округунуң округ соңгулда комиссиязының составынга Катя Дажы-Сереновна Монгушту хуралдан бир үн-биле депшиткен. Комсомолчу Катя 14 харлыындан эгелеп саанчы Эрткен чылын болунда быжыглатынган 10 инектериниң бирээзинден-не 1200 литр сүт саап алган.

АНЫЯКТАРНЫҢ ӨҢНҮҮ БОЛГАШ СҮМЕЛЕКЧИЗИ

(«Тыванын аныяктары» солуннуң 25 чыл оюнга)

25 чылдың мурнуда 1933 чылдың январь 20-де тыва аныяк өскеннерге Тыванын революстуг аныяктарының Төп Комитединиң органы «Реванэ шыны» Революстуг («Аныяктарның эвилелиниң шыны») деп аныяктарның бодунуң солуну көстүп келген. Ол баштай ийи арын кылдыр 3000 кезек тиражтыг үнген.

«Ареванэ шыны» тыва улуска төөгүлүг үеде парлаттынып үнген. Тыва Арат-тың Революстуг Намынын удуртулгазы-биле национал бижиктиг чогаатка, ажылчы араттар аажок улуг көдүрлүүшкүн-биле, идепкей-биле бодунуң үжүк бижиин өренин, чаа культураны шинээдин эп турган. Аныяктарның солуну оларга бе талазы-биле улуг дузаны база-ла көргүзүп турган. Литературлуг тыва дылды болгаш национал чечен чогаалды сайыраадыр талазы-биле аныяктар солуну улуг дузаны көргүскен.

Аныяктарның солуну бодунуң арынарынга тыва аныяк өскеннериң ажыл-амыдыралын чырыдары-биле кады бүгү делегей амыдыралында чугула болуушкуннарны, капиталистиг чурттарда аныяктарның байдалын бодунуң номчукчуларынга таныштырып турган.

«Ареванэ шыны» аныяктарның коммунистиг кижизидилгезинче улуг кичээнгей салып, Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының дугайында аныяктарга чугаалап берип, В. И. Ленинниң ажыл амыдыралы-биле оларны таныштырып турган.

Солуннуң массалар-биле харылзаазы чыл бүрүде улам-на бызыгып, бижикчилери көвүдеп, бижип үндүрүп турар материалдарның идей-политиктиг деннели бедип турган. «Ареванэ шынының» баштайгы бижикчилери көшкүн араттарның оолдар, кыстары болуп турган. Солуннуң баштайгы редакторлары чогаалчы Степан Сарыг-оол, Байкара Хөвенмей (ам «Шынның» харыысалгалыг секретары), Т. Талганчик (ам СЭКП Барыын-Хемчик райкомунуң секретары) олар турганнар.

«Ареванэ шыны» 1934 чылдан эгелеп 4 арын кылдыр үнүп турар апарган. Ооң тиражы 3500 кезек четкен. Аныяктарның ортузунда эки эгелээшкиннерни деткип, культураның чедишкиннерни нептереттинмээн, солун болза четпестерни илередип, хөй-ниитиниң сагылга-чүрүмүн үрээлерни, оорларны, хулиганнарны сойгалап, шынгыы шүүмүүлеп турган.

Совет Эвилелиниң Ада-чурттуң Улуг дайынынын үезинде гитлержи фашизмин уйгутаарының хереенге совет улуска дузалажыр дээш ТАРН-ның болгаш ТАР чазааның удуртулгазы-биле бүгү улустуң патриотчу шимчээшкини калбарган. Ол херекке Тыванын аныяк өскеннери идепкейлиг киришкен.

Совет болгаш тыва аныяктарның арынга найыралды улам быжыглаар талазы-биле дайын үезиниң чылдарының дургузунда солун улуг ажылды чоруткан. 1944 чылдың октябрь 11-де Тыва Арат-Республика ССРЭ-ниң составынга киргеш.

СЭКП ТК-ның болгаш Совет чазактың, совет чурттуң бүгү улустарының улуг дузаламчызы-биле совет Тывага тывалардың төөгүзүнге турбаан социалистиг чаартыышкынныг болган. Совет Эвилелиниң составынга Тыванын киргениниң соонда «Ареванэ шыны» «Тыванын аныяктары» деп чаа аттыг болган. Ук солун социалистиг чаартыышкынның идепкейлиг пропагандазы, агитатору болуп, күш ажылчы чаа-чаа херектерге аныяктарны кыйгырып турган.

Тыва дылга үүнүп турган «Тыванын аныяктары» биле орус дылга үүнүп турган «Сталинское племя» деп область солуннарын ийи дылдар кырынга үүнүп турар «Тыванын аныяктары»—«Молодежь Тувы» деп чаңгыс солун кылдыр каттыштырар дугайында СЭКП ТК-ның доктаалын өзугаар ВЛКСМ ТК 1949 чылдың май 3-те доктаал үндүрген. Ооң тиражын 6000 кезек чедир көвүдеткен.

Чурттакчы чонуң кижи бүрүзүнге хереглелдиң чүүлдерин бүдүрериниң талазы-биле АКШ-ты чедер деп, ССРЭ-ниң экономиктиг кол сорулгазын дүргеп шиитпирлээринче, бүдүрүлге планнарын күүседиринче ажылчы чоннарны мобилизастаар талазы-биле СЭКП-ниң XX съездизи совет парлалганың мурнунга улуг сорулгаларны салган.

Бо сорулганы шиитпирлээринге идепкейлиг киришпишаан, редакцияның коллективи сөөлгү үениң дургузунда областың үлетпүрүнүң болгаш транспорттуң хөгжүлдезинге аныяктарның киржилгезинче улуг кичээнгей салып турар апарган. Тыванын аар үлетпүрүнүң баштайгы комбинады болур «Тыва кобальт» тудуунуң чорун турарының дугайында материалдарны солуннуң арынга чырыдып келген.

Аныяк тудугжулар, чолаачылар, областың бүдүрүлгелериниң ажылчыннары боттарының ажылының эки дуржулгазын, колхоз бүдүрүлгезинге аныяктарның ажаа кошкак киржип турарының фактыларын солуннуң арынга ам-даа кошкак чырыдып турар деп чүвени айтыр херек.

Совет патриотизминиң, Коммунистиг партиянын, комсомолдуң дугайында пропаганда материалдарын кончуг ховар чырыдып турар.

Аныяк бижикчилериниң калбак активи-биле ханы харылзаа солуннуң ажылының чедишкиниг болурунуң үндезини болур. 1956 чылда «Тыванын аныяктары» солуннуң редакциязынга 2000 чагаа келген болза, 1957 чылда 3000 чагаа келген. Солуннуң доктаамал бижикчидери 200 хире кижи, ооң иштинде чурук тырттар сонуургалдыглар 18 кижи болуп турар. Оларның аразында Нурзат, Мендот, Тырылаа, Бугалдай, Кенин-Лопсан, Бораш, Есипенко, Келик-Сенги болгаш өскелер-даа идепкейлиг болуп турар.

Партияның сезүн болгаш ооң хереэн массаларга чедирер, аныяк өскеннерни коммунизмниң ёзузунга кижизидер талазы-биле улуг болгаш хүндүлүг хүлээлге аныяк солун ажылдакчыларының мурнунда турып турар.

«Тыванын аныяктары» солуннуң коллективи бистиң областың мурнунда турар ажыл-агый, политиктиг сорулгаларны шиитпирлээр талазы-биле партия болгаш комсомол организацияларынга моон соңгаар-даа улуг дузаны чедирер.

К. АЗОВ.

«Тыванын аныяктары» солуннуң редакторунуң орлакчызы.

МИНСКИНИҢ АВТОМОБИЛЬ ТУДУГЖУЛАРЫНДА

Минскинин автомобиль заводу — бистиң чурттувустуң автомобиль үлетпүрүнүң эң улуг бүдүрүлгелериниң биреэзи. Ооң тудуу 1945 чылда эгелээн. 1947 чылда, Совет эрге-чагырганың 30 чылының бүдүүзүнде ол бүдүрүлге бодунуң беш янзы автомобильдерин бүдүрүп үндүрген. Оларны Ярославскиниң автомобиль тудугжуларының чорудун берген кезектериндеи эптээн турган.

Хөй яун кижилиг коллектив бүдүрүлгени соксаал чоп сайыраңгайжыдып, чурттуң улус ажыл-агыйынга эрежок чугула машиналарны бүдүрүп үндүрүп көвүдеткен. Чаа техниканы тургузар талазы-биле заводтуң конструкторлары бүдүрүлгениң мурнакчылары-биле дем-каттыжып алгаш, дыка хөй ажылдаанар. Бо аразында чээрби ажыг янзы машиналар тургустунган, ыяш үлетпүрүнге хереглээр автомобильдерни, моондактыг оруктап чоруур чүк машиналарын, 25 тоннаның самосвалларын бүдүрүп үндүрүп чедип алган. 40 тоннаның күчүлүг самосвалдарының шенелде болуу белеткеттинген. Заводтуң бүдүрүп үндүргени МАЗ-205 деп самосвалдар улус ажыл-агыйынга дыка херектиг болуп турар. Ол хевиринің 35-ки мүн самосвалы эрткен чылын кылдынып үнген. Камналгалыг болгаш дыка быжыг ук автомобильдерниң ажылдавайн турары ындыг чаа тудугну азы бүдүрүлге черин тывары ам берге боор. Ол машиналарны улустар аразының делгелгелерининге база ярмаркаларынга хөй удаа делгеп көргүскен. МАЗ-205 деп самосвалды автозавод Кыдат Улус Республикаже Герман Демократтыг Республикаже, Финляндияже, Афганистанче, Египетче болгаш өске-даа дыка хөй чурттарже чорудуп турар. Машинаны улам сайыраңгайжыдарын автозаводчулар үргүлчүлеп турарлар. Технологтар болгаш чаартыкчы ажылчыннар-биле демкаттыжып алгаш, машинаның дензизинден 100 килограммны чигедирин конструкторлар эрткен чылын чедип алганнар. Чолаачыларның ажылының байдалдарын чигедир сорулга-биле кышкы үеде кабинага чылыдылганы, чайгы үеде агаар кирер черни кылган.

Моондактыг оруктарга чорун шыдаар МАЗ-502 деп автомобильдерни бүдүрүп үндүрериниң заводтуң коллективи эгелей берген. Кырында дөжөөнден ийинче чүкту дүжүр октааар дуржулга самосвалдарны белеткээр талазы-биле ажылдар колдуунда доозулган.

МАЗ-500 деп чүк машинаның болгаш МАЗ-503 деп самосвалдың шыйыт төлевилелдерин чогаадын кылырынче конструкторлар эгелеп кирипкеннер. Ук машиналар дыка күчүлүг шимчедикчилерлиг болур. МАЗ-503 элээн сайыраңгайжыткан гидроөдүрүкчү-биле хандырттынар. Бо машиналарның кабиналары шимчедикчилерниң кырынга тургустуннар — ол чорук машиналарның хемчээлин бичеледир болгаш дөзилизи эвээдир.

Минскинин автомобиль тудугжулары Совет эрге-чагырганың 40 чылын бүдүрүлгечи чаа-чаа чедишкиннер биле утказаннар. Ноябрь айда завод 75 мүн машиналарны бүдүрүп үндүрген. Минскинин үлетпүр бүдүрүлгелериниң Октябрь мурнунда Бүгү-эвилел социалистиг чарыжының түннелдерин ёзугаар заводтуң коллективин хоорайның Хүндүлел самбыразынга киргеш. Совет Эвилелиниң улустарынга ССРЭ-ниң Дээди Совединиң байырлыг сессиязының Кыйгырыынга харыы кылдыр автомобиль тудугжулары боттарынга бедиткен хүлээлгелерни алгаш, улам күүсеннишкиниг ажылдап турарлар.

Чурукта: автомобильдерниң эптээшкин болгаш шылгаашкын цехинин кол конвейеринде машиналарны эптеп турары.

Фото **М. Минковичинин.**

СЭТА-ның фотохрониказы.

Ийиги улдуңнуң түңнели

Чөөн-Хемчик районнуң Шеми чеди чыл школазының VII класының өреникчилериниң өредилгезиниң шынары бирги улуңда 87 хуу болган. Класстың баштыңчы башкызы эш М. Осур-оол өредилге-кижизидилгелиг ажылда четпестерни чайладыр талазы-биле башкылар болгаш төрелдер-биле ажылды экижидип чоруткан. Ооң түннелинде ийиги улуңда класстың өреникчилериниң өредилгези 100 хуу болган.

Класстың өреникчилериниң колдуу 4 5 дедектерлиг өренгеннер. Ылаңгыя М. Кызыл-оол, М. Дыртыын, М. Мөшек, К. Дамдын болгаш өскелер-даа 5 дедектерге өренип турарлар. Ада-иелер-биле ажылдың өкижээни-биле уругларның өредилгезинче төрелдер кичээнгейни улгаттырып, кичээлдерге кээп олуруп, уругларының канчаар өренип турарын башкылар-биле чугаалажып турарлар. Ындыг ада-иелерге Норбу-Самбуу, Дамдын-оол, Мартын-оол болгаш өскелер-даа хамааржырлар.

С. СЕРИҢ-ООЛ.

ЧАА-ХӨЛ РАЙОНДА

БАРА-ТАЛ. (Телефон-биле). Чаа-Хөл районнуң «Тиилелге» колхозунуң эш Нөрбута удурткан бирги хову бригадазының үрезин арыглакчылары чаа чылга уткуштур 1951 центнер кызыл-тас, 515 центнер сула, 129 центнер арбай болгаш 86 центнер чинге-тараа үрезиннерни чажарынга белен кылдыр арыглап доосхан. Ам часкы тарылгага септелге болгаш өске-даа белеткел ажылдары эгелээн.

БУЛУҢ-ТЕРЕК. (Телефон-биле). «Бурунгаар» колхозтуң хою төрүп эгелей берген колхозтуң кыштагларында ылаңгыя Мөргүүр 110 хоюндан 113 хураганны, Ойбаа 106 хоюндан 107 хурганны камгалап алган. Колхозтуң дуржулгалыг малчыннары хар чуга үеде ырак болгаш хар кылын дүжер черлериниң одарын ажыглап, чоокку одарларны курлап турар. Хойларның болгаш чаш хураганнарның ажаалдазы эки.

Баштайгы совет кинопанорама ажыттынган

Көрүкчүлериниң болгаш экранның аразында кызыгаар чиде берген. Залга олурган кижи бүрүзү бодун чүгле көрүкчү эвес, а кинокартинаның бүгү болуушкуннарының шуут киржикчизи кылдыр сактып келген. Панорамалыг кинонуң техниказының дузазы-биле эртем нептередир фильмнериң Москва студиязынга тырткан «Калбак делгем Төрээн чуртум...» деп фильмде Совет Төрээн чуртуң чараш чаагайын болгаш байлаан тодаргай көргүскен.

Кинотеатрның залын 540 олуттуг кылдыр кылган болгаш ооң хевири өске театрларның залдарындан бир янзы. Экранны улуг чартык дөгерик кылдыр кылган, ооң бедии 8, а узуну — 22,5 метр. Панорамалыг фильмниң көргүзүүн харуулаа үш кинопроекторлар күүседип турар. Автоматиканы калбаа-биле ажыглаал. Аппараттарны ажылдадырын, чырыктын хемчээлин таарыштырарын көрүлге залында оператор кижи тускай черден боттандырар. Болбаазырангай стереофоникти аппаратураны кинотеатрда тургускан.

Чуртта баштайгы панорамалыг кинотеатрны дериишкиннерин Москвага, Ленинградка, Киевке белеткеп кылган.

КИЕВ, 10. (СЭТА). Чуртта баштайгы панорамалыг кинотеатрда баштайгы панорамалыг совет фильмнин көрүлдези дүүн Украинаның найыслалынга болган.

Залда чырык өже бөзрге, дыка делгем экранда: «Калбак делгем Төрээн чуртум...» деп сөстер чырыткыландыр көстүп келген. Улустуң ол ынак ырыаныны аялгазы байырлалдыы-биле дыннаалып турган. Совет боттуг амыдыралдың кайгамчыктыг картиналары көрүкчүлериниң мурнунга көстүп келген.

Тудуг материалдарын белеткеп эгелээн

Каа-Хем районнуң «Совет Тыва» колхозунуң тудуг бригадазы Баян-Колда тудуг ыяжының материалын белеткеп эгелээн.

Амгы үеде Баян-Колда, Ак-Хемде 170 кубометр ыяшты белеткээн.

Сөөрттүкчүлер Бүрүлбей, Онгар-оол, Анай-оол, олар ыяш сөөрттүрүүнүң хүн нормазын 125—150 хуу, кезикчилер Бырайынгаа, Москуй-оол олар 180 хуу чедир күүседип турарлар.

Б. АРАГАЧЫ.

Областың МТС-теринде болгаш совхозтарында тракторлар септелгезиниң чоруп турарының дугайында

МЕДЭЭ

(1958 чылдың январь 10-да).

МТС-тер аттары	Чыл планын күүседип турарының хуузу
Сарыг-Сеп	75,0
Бай-Тайга	74,1
Шагаан-Арыг	72,4
Чадаана	68,3
Бай-Хаак	65,9
Сүт-Хөл	63,3
Чаа-Хөл	56,4
Кызыл-Мажалык	54,5
Тес-Хем	50,0
Балгазын	44,6
Бии-Хем	40,9
Совхозтар	
«УТКА 25 чылы»	73,6
«Межегей»	70,0
«Элегес»	62,5
«Өөк»	53,8
«Барлык»	52,9

МУЗЫКА ХЕРЕКСЕЛДЕРИНИҢ КӨРҮЛДЕЗИ

Чоокта чаа Кызылга тыва музыка херекселдериниң шенелде кылыгларының көрүлдези болган. Анда колдуунда-ла үш херекселдерни чугаалашкан: игил, дошпулуур, чадаган. Тыва музыка херекселдериниң көрүлдези болза, Тыва областың культурлуг амыдыралында улуг болуушкун болур. Көрүлдеге музыка талазы-биле тускай эртемниглер чалаттырган болгаш олар боттарының санал-ниилдэрин чугаалааннар.

Тыва музыка херекселдериниң шенелде кылыгларының эн-не чедимчелиг болган чүүлдери болза, хамыктың-на мурнунда ооң үүнүүн национал аялгалар күүседиринге тиварымчалыы болгаш ооң национал хевирин хевээр артырганы болур. Ынчалза-даа ол херекселдериниң кылыгларында, ылаңгыя игилге хамаарыштыр алырга, ооң кыдыг ийи хылы ойнаттынмас, а чадаганда яазыбүрү үнер эвээш болгаш аңгы-аңгы улустарның аялгаларын ойнаар арганы бөрбейн турар. Тыва музыка херекселдери чүгле национал театрга эвес, а Культура бажыннарынга, көдээ клубтарга ажыглаар кылдыр массалыы-биле будуреп чатыр.

Чурукта: Игилдин шенелде кылыын композитор А. Чыргал-оолдун ойнап орары.

Конституция болган эң баштайгы төөгүлүг документ

(Ажылчы чоннарның болгаш мөлчүткен улустуң эргелериниң декларациязының 40 чыл болганына)

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының чаалап алышкынныг-ла хоойлу өзугаар быжыглаан, социалистиг күрүнениң кол-кол принциптерин болгаш сорулгаларын чарлаан эң-не баштайгы эң чугула үндезин хоойлу болган документ болза, Владимир Ильич Ленинниң бижээни болгаш 1918 чылдың январь 17-де чарлаттынган база ажылчын, солдат болгаш тараачын депутаттарның Советтериниң үшкү Бүгү-россий съездизиниң ол-ла чылдың январь 18-те чаңгыс үн-биле хүлээп алганы Ажылчы чоннарныч болгаш мөлчүткен улустуң эргелериниң декларациязы болур.

Ол Декларацияның бирги чүүлүнде мынчаар чугаалап турар: «Россияны ажылчын, солдат болгаш тараачын депутаттарның Советтериниң республиказы кылдыр чарлап турар. Төп черде болгаш черчерде бүгү эрге-чагырга ол Советтерге хамааржып турар». Эрге-чагырганың ажылчы чоннар холунче шилчээнин, чаа өзулуг, социалистиг демократия болур пролетариат диктатуразының тургустунганын ында мындыг янзы хоойлужуткан.

Мөлчүкчү аңгылар-биле шиитпирлиг демиселдиң үезинде эрге-чагырга органнарынга мөлчүкчү аңгылар турбас ужуулуг деп чүвени Декларацияда чугаалап турган.

Дарлаткан чонуң демиселинден төрүттүнген чаа Совет эрге-чагырганың кол сорулгазы болза, кижини кижи мөлчүүр чорукту үзүткаары, ниитилелди аңгыларга чарарын бүрүн чок кылыры, мөлчүкчүлерни кам-хайыра чок базары болгаш ниитилелди социалистиг өзү-биле организастаары болур деп чүвени Ажылчы чоннарның болгаш мөлчүткен улустуң эргелериниң декларациязында айыткан.

Ленинчи национал политиканы удуртулга болдургаш, Декларация болза, Россия Республиканың федеративтиг хевирин дүрүмчүдүп чарлаан. Россияда чурттап турар улустар, нация бүрүзү боттарының эки туразы-биле каттыжып алгаш чурттап, ажылдаарының эгезин шак ынчаар салган турган. Янзы-бүрү нацияларның хостуг республикаларының федерациязы болур Социалистиг Совет республика деп чаа күрүне тургузуунуң төөгүлүг ужур-дузазын демдеглевишаан, Советтериниң үшкү Бүгү-россий съездизинге Владимир Ильич Ленин мынча дээн: «Бис бурунгу Римниң кадыг-дошкун хоойлузун барымдаалавайн, а бүгү-ле ажылчы чоннарны оларның диригг эрге-ажыктарының, аңгы талазы-биле медерелдиг чоруунуң үзүлбес харылзаазы-биле каттыштырып турган эрге-чагырга тудуп турар бис. Ынчангаш империалистерге хереклиг кылдыр нүүл-биле болгаш кадыг-дошкун хоойлу-биле тургустунган кылымал күрүнелерден бистиң эвилелиис, бистиң чаа күрүнеис ыракта быжыг... Хостуг нацияларның кезек янзы-бүрү федерациялары революстуг Россияны долгандыр улам-на хөй-хөйү-биле чыглыр дөзүнге ханызы-биле бүүрээр мен. Шуут эки-тура-биле, нүүл болгаш кадыг-дошкун дүрүм чокка ол федерация өзүп быжыгар болгаш ол тиилеттирбес».

Черни хуунуң өнчүү болдуруп турган чорукту Декларация үзүткаан, ажылчын контролюнуң, улус ажыл-агыйының Дээди чөвүлелин тургузар, банкыларны национализастаар дугайын ол бадыткаан. Ол ышкаш тайбыңның политиказы болур Совет күрүнеиин даштыкы политиказын, чажыт кереэлерни чок болдурарын, бүгүле улустарның бот-эргезин хүндүлеп көөрүн ол Декларацияда айыткан турган.

Совет эрге-чагырганың эң чугула документизи болур Ажылчы чоннарның болгаш мөлчүткен улустуң эргелериниң декларациязын Советтериниң Бүгү-россий бешки съездизинден 1918 чылдың июль 10-да хүлээп алганы РСФСР-ниң Конституциязының бирги келээнге киргеш.

Бо Декларацияның бүгү делегейге төөгүлүг ужур-дузазы чүдел дээрге, капитализмден коммунизмче шилчиринин үезинде күрүнеиниң хевири болза, чүгле пролетариаттың диктатуразы болурунуң дугайында марксизм-ленинизмниң өредиин амыдыралга боттандырган Россияның ажылчын аңгызының улуг тиилелгелерин эң-не баштай дүрүмчүдүп быжыглаары болур.

Владимир Ильич Ленинниң баш бурунгаар өттүр көргени ол-ла хевээр болуп, хостуг нацияларның янзы-бүрү федерациялары революстуг Россияны долгандыр сырый эки тура-биле каттыжарын, эвилелжин ажылдаарын күзеп турганнар. 1922 чылдың декабрьда, ынчаарда турган совет республикаларының: РСФСР-ниң, Украин ССР-ниң, Белорусс ССР-ниң, база Грузин, Азербайджан болгаш Армян республикаларны каттыштырып турган Закавказ федерациязының күзелин өзугаар ол дөрт республикаларның Советтериниң съездизи болган. Съездге Совет Социалистиг республикаларның Эвилелин— ССРЭ-ни тургузар дугайында чаңгыс эп-сеткилдиг шиитпирни үндүрген.

Боттарының экономиказын, культуразын демнежип турган деп эргеге бүгү талазы-биле хөгжүдер, улустарның акыдуңма найыралын улам быжыглаар, бир эвес империалистиг күрүнелер чаа дайын кылып халдап келзе эваа удур ниити күш-биле камгаланыр болгаш чаагай сеткилдин ооң-даа өске сорулгалары-биле Совет республикаларның Улуг эвилелиниң эгези Коммунистиг партиянын удуртулгазы-биле шак ынчаар эгелеп тургустунган.

ССРЭ-ниң тургустунганы болза, ССРЭ-ниң күрүне тургузуушкунун, эрге-чагырга органнарының системазын, Эвилелдиң ниити болгаш олче кирип турар республикаларның эрге-хүлээлгелерин тодарадып турар Бүгү-эвилел Конституциязын хүлээп алыр чорукту чаагаар-ла нерип келген. Ынчангаш ССРЭ Советтериниң II съездизи Бүгү-эвилел Конституциязын 1924 чылдың январьда хүлээп алган.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының удуртулгазы-биле бистиң чуртка социализмни тургузарынга совет улус төөгүлүг улуг чедишкиннерни чедип алган. Ооң түннелинде социализм бистиң чуртка бүрүн тиилээн. Ынчангаш тиилээн социализмниң принциптерин хоойлуткан Совет Эвилелиниң чаа Конституциязын Советтериниң Бүгү-эвилел VIII өөскү съездизи 1936 чылдың декабрьда хүлээп алган.

Ам Совет Социалистиг республикаларның Улуг эвилелинде хостуг болгаш деп эргелиг эвилелдешкен 15 республикалар Улуг Ленинниң 40 чылдар мурнунда чугаалааны ышкаш Коммунистиг партиянын башталгазы-биле тиилеттирбейн хөгжүп, быжыгып, делегейнин демиселгелиг кижи төрелгетеннинге улуг үлегер чижек болуп, бурунгаар хөгжүп орар.

Бүгү совет улус, ооң иштинде бистиң областың бүгү ажылчы чоннары ам бо хүннерде ССРЭ-ниң Дээди Совединге бо чылдың март 16-да болур сонгулдаларга политиктиг болгаш күш-ажылчы улуг көдүрлүүшкүнүг белеткеннин турар. Амгы сонгулдалар болза, моон мурнунда болуп турганы-биле бир демей чаа Конституцияга үндезилээн бүгү улустуң хостуг деп эргелиг киржилгези-биле эрттер. Бистиң чурттуң ажылчы чоннары бодунуң Коммунистиг партиязынга, ынак Төрээн чуртунга кызыгаар чок бердингенин, улуг ала чурт—Совет Эвилелиниң тиилеттирбес чоруунуң үндезиниериниң бирээзи улустарның бузулбас найыралын ам болуур сонгулдаларга база катап көргүзерлер.

Д. БАЙЫР-ООЛ.

Чер-черде мал ажылының дугайында

193 бызааларны доруктурган

Чөөн-Хемчик районнуң «Хорум-Даг» колхозунда 65 харлыг К. Седий-оол, оон кадайы 56 харлыг Мондук олар 1955 чылдан бээр Терек-Бажында сүт-бараан фермазының бызааларын ажаан турарлар. Мондук болза чаш бызааларны иелиниң эминиден чарган, сүт ижирттип азыраан келген. К. Седий-оол ол-ла бызааларны чайгы үеде кадарып, кышкы үеде чемгерип, суттарып, турар черин аштап, курааглап, ийи-үш ай чедир азыраан, өске кадарчыларга дужаан турар.

Седий-оол, Мондук ирей-кадай 1955 чылдан бээр үш чылдың дургузунда 193 бызааларны доруктур азыраан, өске кадарчыларга дужаган. Ам оларның азыралында 67 молдургалар бар. Азырал, ажаалдазы эки хандырттынг-ны-биле оларның күжү арын баксыравазын.

Бызаа ажаакчылы Седий-оолдуң өг-бүлезиниң олут чок ажылын ферманың коллективи бедик-биле үнелеп турар.

М. ӨРГҮМЧҮ.

Аныяк хойжунуң коданында

Өвүр районнуң «Совет Тываның беш чылы» колхозунуң хойжузу комсомолчу Янзо Калыманың хой ажылын сайзырадыр дугайында кызымаккай ажылы эки түңнелди берген.

Ол, 1957 чылда төрөөн 217 хоюнуң 235 хураганнарын менди доруктурган. Хой бүрүзүнден 2 кг чыгам дүктү алган. Аныяк хойжу малчыннарның социалистиг чарыжынга киришкеш, 1958 чылда 100 баш хойдан-на 110 хураганны, хой бүрүзүнден 2,5 кг дүктү кыргып алырын хүлээнген.

Эш Янзо Калыма 1957 чылдың күзүнүнде 15 тонна сигенни ада-иезе-биле демнежип тургаш, кыштаанда белеткээн. База бодунуң күжү-биле тараан, 630 кг суланы ажаап алган. Оон кыштаанда хоюнга чылгадырынга четчир дүс, кужур белеткеттинген.

Хойжунуң коданында 300 баш хой эки шынарлыг кажаа-биле хандырттынган болгаш чаш мал доруктурарынга 2 кажаа база бар. Оон хойларын мериноос уксаанның бүдүрүкчүлери-биле эдериштирген.

Чолааның мээстеринде, шаттарында колхозчу кадарчының малдаан кодан хойлары таваар кынны берген өттап, аныяк кадарчы кыстың ырлаанының чаңгызы кайы ырактан дыңналып турар. ССРЭ-ниң Дээди Соведиге соңгулдаларның хүнүнге күш-ажылчы белектиг ужуражыр дээш Я. Калыма хойларның кышкы ажаалгазын улам экижидип, чаш төлдү менди хүлээп алырынга белеткеним турар.

М. СЕВЕН.

Ниитиниң малы немежип турар

Улуг-Хем районнуң «Чодураа» кедээ ажыл-агый артелиниң хойлары хураганнап, ниитиниң малының баш саны улам немежип турар. Чижээ, Кара-Булуңда хойжу Дадар-оолдуң коданындан 200 ажыг хой, Хендергеде хойжу Ш. Сарыгның 60 ажыг хойлары төрөөн. Дуржулгалыг хойжулар кыштың берге үеликде малдың чаш төлүн менди доруктурып турарлар.

Хойжуларның коданында төрүүр хойларның саны хөй. Олар хүн-бүрү он-онуби-ле төрүп турар. Чаш төл бүрүзүн менди камгалап алыр дээш хойжулар чайчапсар чок ажылдан турар. Бичалза-даа оларга хой оолдаашкынының үеликде немелде кижилер чорудуп дузалаары негеттинин турар. Оон ынай сиген, суланы кодан бүрүзүнче албеди сөөрттүп чедирерин колхоз баштаар чери дарый организастаза чогуур. Колхозта мал ажылының тускай эртемниглери малчыннарга үргүлчү барып, чаш малды хүлээп алыр, ажаан доруктурар дугайында оларга арга сүме кадары база негеттинип турар.

И. ПУЧУКАЙ.

Хой оолдап эгелээн

Тоожу районнуң «Совет Тыва» кедээ ажыл-агый артелиниң хойжулары баштай төрөөн хойларының хураганнарын менди хүлээп ап эгелээннер.

Кадарчылар Л. Дарыйгы 312 төрүүр хоюндан 84 хой хураганнаан, оон 87 хураганны, М. Биче-оолдуң 285 төрүүр мерекос хойларындан 24 хой төрөөн, оон 24 хураганнарны менди өстүрүп турарлар.

Ыраккы фермаларга мал чеми чедирери-биле беш кижи составтыг коммунист Найданга удуртқан тускай звенону тургускан. Олар доктаамал ажылдап турарлар.

Малчыннар кыштаглаашкынны чөп организастаанының түңнелинде малдың ниити байдалы эки.

К. КИМ-ООЛ.

Тес-Хем районнуң аныяктары чоннуң ортузунга культура-массалыг ажылдарны идепкейлиг чорудуп турарлар. Ленин аттыг колхозтуң клубунда хөйүнүң ырының, танцының болгүмнери болгаш уран-үүл бөлгүмү ажылдап, лекция, беседаларны чорудуп турар.

Самагалдайның аныяктары районнуң колхозтарынга хаактыг поход кылып чорупканнар. Олар «Чодураа», «Ак-Эрик», Ленин аттыг колхозтарның сүт-бараан фермаларынга барып, саанчыларга чаа солуннарны номчуп берип, агитхуудустарны үндүрүп, кызыл булуннарны экижиди дерип бээрлер. Ол ышкаш саанчыларның хүн-бүрүнүң ажылынга база дузалажырлар.

Чурукта: Самагалдайның аныяктары агитпоходче чоруурузга белеткеним турар.

Фото биле сөзү **С. Феоктистовтуу.**

Сарыг-Сеп МТС-тиң мастерскаязында

Сарыг-Сеп МТС-те чаа мастерскаяның тудуу чедишкиниг доозулганы-биле ында септелге ажылы бедик темпилиг чорүп турар.

— Мурнунда чыларда мастерскаяга 8-ле тракторларны киирип алырывыска сыңыпшастай бээр турган. Ынай-бээр каржын эрттери-даа берге. Ам 16—18 тракторларны киргеш, чалып алыргадаа, оон кырынга эдээн каш андазыннарны, илиирлерни киирип аарга-даа хостуг турар. Ам ажылдан болур апарган бис— деп участок механиги Василий Семенович Кудинов өөрүшкүлел-биле, демги мастерскаяны эргилдир көрбүшаан чугаалаан.

Инженер-биле кады белдирлерни көрүп чоруп кагдывыс. Хөделдирикчилериң ажылын шулуудадыр болгаш шылгап көөр черже киирип кээривиске Владимир Беляев биле Степан Чепрасов тускай хептерин кеткилеп алгылаан изиг-ле ажылдап турлар. Олардан айтырдывыс:

— Ажыл кайы хире бүдүп тур, эштер.

— Ал бүдүп тур, эштер. Көрбес силер бе, ам тускай ажылдаар черлиг апарган бис. Шынавыла кезектеп септээр деп чүве бо-ла болгай. Мурнунда бистерни базала ынчаар адап турган — дээш, хүлүмзүрээш, чугаазын уламчылаан: — Кезектеп деп чүве сес кырында турган-на болгай—деп, холунда кезекти эргилдир тутказ, холу-биле сыйбавышаан, Степан Чепрасов чугаалай-дыр.

Муфть сцепления септээр белдирде Тимофей Ивановка, оттулга, чаар чүүлдер насостарын септээр белдирде Николай Жидеевке баштаткан механизаторларга киргилээривиске олар база-ла ажылга тазарымчалыг байдал тургустунганын, хүнүң үлүг-нормазы үргүлчү-ле ажыр күүсеттинин турар апарганын чугаалаанар.

Шатунь-поршеньнер болгаш радиаторлар септээр черге кээривиске Тимофей Леонов-биле Михаил Кузнецов олар бир аныяк механизаторну аажок сургаан, айыткан турлар. Леонов чугаалап тур. «Бистиң алган хүлээлгевис амыр эвес, дуңмам, февраль 23-те бүгү трактороларның болгаш кожулда хөрекселдериниң септелгезин доозар болгай. Көрем, сен бала эки хөдел! Аныяк оол кандыг-бир даалганы алгаш, бир-ле черже чоруп кагды.

Хөделдирикчилер септээр белдирде, Николай Котовка баштаткан 6 кижи чайжок-ла тудуп турлар.

— Бо кезекти ыяавыла чүүр апаардыр. Мындыг бужар чүвени чүге хүлээп алдың? — деп Георгий Росляковту чемелей-дир.—Мурнунда механизастыг чуулда чери чокта болза, ужурлуг-ла ыйнаан, Георгий, олар боттарының дефектизин этсиннер — деп чугаазын дооскаш, бистер-биле беседазын эгелээн.

— Василий Семенович, чамдык эштер бистиң ажылдаар черивис чиигээнин бодап алгаш, өске белдирлериң чедир кылбаан чүвезин эскербейн базары шын эвестир, көрдүнер бе, чугбаан кезек чордун бергеннер.

Василий Семенович карманындан блокнодун ужулгаш, бир демдеглелди кылын алгаш, чугаалаан: «Шын-дыр, эш Котов, бот-боттарынга бүзүрежири шын, ынчалдажок ажылдың чорудулгазында четпестерни дораан этчир. Шын тур, силерниң шын».

Демир кылыглар, канналга белдирлерин дамчаан, четчелеп эптээр белдирге келдивис. Ында ажылды «Октябрь 14 чылы» колхозту хандырып турар трактор бригадазының бригадири Николай Никалов удуртқан тур.

— Харысалга дыка улуг. Кезектерни четчелеп эптээри нарын ажыл. Ынчалдаа Гурьян Сасин, Андрей Листков, Валентина Гонцова ышкан нарын, тудунгур холдар турда, ажыл ыяавыла бүдер — деп бригадир бүзүреткен.

Кожулда хөрекселдери септээр белдирде ажыл ам хайнығын эгелеп турар. Ынаар андазыннарны, илиирлерни, сеялкаларны киирип эгелээн.

Чаа мастерская ажыглалга киргеш сөөлүнде ажылга кандыг идиг болганыл?— деп эш Кудиновтан айтырдывыс.

— Чүү деп чоор, канчап идиг чок боор —дээш, хүлүмзүреевишаан, инженер чугаалаан:

— Январь 1-ге чедир 22 тракторларны септээр тургаш, 36-ны септедивис, азы онаалганы 163 хуу күүсеттивис. Часкы тарылгага кирер бүгү техниканы септээр хүлээлге февраль 23-ке чедир ыяавыла күүсеттинер — деп, бүлүрелдиг медеглээн.

Сарыг-Септиң машина-трактор станциязы чаа мастерскаяны ажыглалга киирген сөөлүнде септелгениң темпизи бедээн. Бир эвес МТС эрткен чылын септелге талазы-биле хожудап турган болза, ам оортан уштунган болгаш МТС-тер аразында септелге талазы-биле бирги черде чоруп турар.

Сарыг-Сеп МТС-тиң чаа мастерскаязын ажыглалга киргени — күш-ажылчы кижи дугайында партия болгаш чалактың ада сагыш човаашкынының илергейлери болган.

С. ТАМБА,
«Шынның» корреспондентизи.

Тракторист Хомушку Кан-оол

Кан-оол Барыын-Хемчик районнуң «Барлык» совхозунга трактористен дерт чыл ажылдап турар.

Тракторист ажылдап келген чылдарында — бодунуң өөренип алган эртемиге ынакшылдыг, ук ажылга кызымаккай ажылдап келген.

Ол ажылдап келген чылдарында бодунга онаашкан үлүг-нормазын үргүлчү күүседип келген болгаш мактадып келген.

Хомушку эрткен чылдың часкы, чайгы болгаш күскү чер аңдарылгазында 1273 гектар черни аңдарган.

Амгы үеде совхозта тракторлар болгаш кедээ ажыл-агый машиналарының септелгениң түлүктеп чоруп турар үеди.

Кан-оол ам тракторлар септээриниң бригадириниде ажылдап турар. Оон бригадазы 12 тракторларны септеп дооскан.

Бригадада Поспелов, Сазанаков (токарь), слесарь Поляков олар боттарынга онаашкан ажылын эки кылып турарлар.

Совхозтуң Кан-оолга удуртқан механизаторлары Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң 40 чыл оонга алдар кылдыр 6 тракторларны септээрин хүлээнген ажылдап турарлар.

С. КОМБУЙ-ООЛ.

РЕДАКЦИЯГА ЧАГААЛАР

Үрезин саттынары чаңчыл болган

Бай-Тайга районнуң Сталин аттыг колхозу картофель үрезинин эки кадагалап албайн, чыл бүрү Кыз-Хем, Таңды районнардан хөй түңнүг хөренги-биле саттынары чаңчыл болган. Чижээ, 1956 чылда 1500 рубль-биле, 1957 чылда 3500 рубль-биле үрезин саткан.

Чазын колхозчулар улуг шүүдел-биле картофельди тараан, күзүн чаагай дүжүтү ажаап-ла алыр. Оны колхозчуларда чивес, колхозка орулга-даа киирбес, келир чылдың тарылгазынга үрезин хөрек дээш-ле складка урун каар. Ол картофель кыштың соогунда доңуп, чазын ирин ылбыраа келирге, тонна-тонназы-биле үндүр эжер ужурга таваржып турар.

1958 чылдың үрезининге хереглээри-биле 35 тонна картофельди подвалга урун каарга, оон 15 ажыг тонназы үрелгеп. Ам артканы часка чедир шуут ажык чок кылдыр үрелириниге четкен.

Колхоз картофельден аңгыда ногаа культураларындан база ажык албайн турар. Эрткен чайын ногаа бригадазы чартык гектар черге огурец, помидор, капуста, морковь, согуна тараан. Бригаданың кежигүннери чайның дургузунда бо үнүштерни ажаап, хөй күш-хүнүрни чарыгдаан. Күзүн быжып келгенде ук үнүштер сыпка тургаш-ла арлы бергеп. Кымның-даа чулуп чипкени билдиртпейн барган.

Колхоз бо чылын картофель үрезинин хөй түңнүг акша хөренги-биле саттынар ужурга таварышканы базы чугаажок. Шак мындыг ажык чок чаңчылдан адырлырын колхоз баштаар чери (даргазы эш Комбу) боданда чогуур.

Х. КАРА-ООЛ.

Хайгаарал багай салдынган

Сүт-Хөл районнуң Киров аттыг колхозунуң автомашина парыгында автомашиналарның саны өскени-биле оларга орак-сава чедишпейн турар. 1953 чылда туткан гаражка сыңыпшастай.

Чаа гараж тударын колхозтуң бүдүрүлге планынга чыл-чылда-да көрүп келген, ынчалза-даа күүсеттинмейн турар.

Делгем гараж чоктуң хараазы-биле алаан каш автомашиналар даштыгаа туруп, ылаңгыя кышкы үеде човаачылар машиналарын ажылдадырда моторун эргизер чорукка таваржып, даржылганы керүп турар. Ынчангаш автомашиналар үрелишкинге таваржып, септелгеге киирип турары хаая эвес.

Колхоз чыл бүрүде чаа-чаа автомашиналарны немей садын ап турар. Чаа машиналар алдынганы-биле эрги машиналар октаттынып, оларны септээш ажыглалга киирер талазы-биле сагыш салдынмайн келген. Чижээ, септеп ап болур 2 машинаның кезектерин чамдык човаачылар адырып алгаш, өске машиналарга ажыглааны-биле олар. сандан үнген.

Артель баштаар черинин даргазы эш Очур-оол автомашиналарның ажыглалын эжижидериниче кичээнгейни улгаттырары чугула.

Т. ОНДАР.

Дээрбени ажылдадыр

Барыын-Хемчик районнуң «Большевик» кедээ ажыл-агый артели 1955 чылда мотор күжү-биле хөделир дээрбени ажыглалга киргеп. Ук дээрбе бир хонукта ийи тонна ажыг далганы тырттар күштүг болгаш колхозтуң ниити чемниге-даа, колхозчуларның боттарының хереглелинге-даа четчир далганы хандырып турган. Оон аңгыда өске чоок-кавының колхозтарының кежигүннериниң тараазын тырткаш, оон эвээш эвес акша орулганы киирип келген.

Ук дээрбе 1957 чылдың сөөлгү чартыында бээр доктаамал ажылдавас апарган. Оон чылдагаанын кывар, чаар материал чогунда дээр. Ынчангаш колхозчуларның тараазын тырттас апарганының уламынган олар Бай-Тайга районнуң Шуйда «Мурнакчы» колхозтуң дээрбезинге барып, кончуг шүүдеп турарлар. Өске колхозка барып тараа тырттырары-биле колхозчуларның ажыл хүнү үзүп турары колхозтуң ажылынга база улуг каража болуп турар.

Дээрбени доктаамал ажылдадып, колхозчуларның тараазын тырттырарын олар баштаар черден негеп турар.

О. ӨКТЕК-ООЛ.

«Шынның»
материалдарының изи-биле

„Малдын дою болу берген“

Мындыг эте-биле Улуг-Хем районнуң Ленин аттыг кедээ ажыл-агый артелиниң сарааттан каан сигеннериниң багай кажаалаттынганындан колхозтуң бодунуң болгаш колхозчуларның малының чаза базын чиг турарын илереткен корреспонденция эрткен чылдың ноябрьда үнген «Шынга» парлаттынган.

Улуг-Хем райкүүскомнуң даргазы эш М. Шыырптың редакцияга дыңнатканы болза, ук корреспонденцияны колхоз баштаар черинин хуралынга чугаалашкан, мал чиг турган сигеннериң кажааларын септеп быжыглаш, кадарчыны тургускан.

РСФСР-ниң улустарының спартакиадазы

Бо чылдың январьдан эгелээш мартка чедир РСФСР-ниң улустарының Кышкы спартакиадазын чорудар дугайында СЭКП ТК-ның РСФСР талазы-биле Бюрозу шиитпир хүлээп алган. Хаактың ийи хевири-биле маргылдаазы, трамплинден хаактыг халыыры, коньки, шайбалыг болгаш мячылыг хоккей маргылдаалары спартакиаданың программазында киирип турар.

РСФСР-ниң улустарының Кышкы спартакиадазы болза, бүдүрүлге болгаш албан черлериниде, колхозтарда, совхозтарда, МТС-терде, школаларда, техникумнарда болгаш дээди өөредилге черлериниде күш-культура болгаш спорт ажылын кедүрер болгаш күш-культура коллективтерин улам-на быжыглаарынга улуг идиг болур.

Кышкы спартакиадага белеткенири, болгаш ону чорудары чүе-чүе ажылчы чоннарны хаак, коньки спорттарынга хаара тудар, совет спортчуларының спортчу мергежилиниң деңнелин улам-на бедидер. РСФСР-ниң улустарының Кышкы спартакиадазының түңнел маргылдаалары 1958 чылдың март айда Москва, Ленинград хоорайларының, крайларның, областарның, автономнуг республикаларның болгаш хоорайларның (республика чагыргалыг) чыылда командаларының маргылдаалары-биле болур. Маргылдаалгыны Свердловск, Киров болгаш Кировск хоорайларга эрттирер.

Бо үениң дургузунда бистиң Тыва область Томск хоорайга болур хаак, Иркутскиге коньки болгаш Новосибирскиге эрттер яшы-бүрү хевирлериг чүүгүлгашкын болгаш мячылыг хоккей маргылдаларыкка киржир. Спартакиадага чүгле амчы шинчилгезин эрткен болгаш таарыштыр белеткенген кижилер массалыы-биле киржир. Ол болза спартакиаданың кол негелдези болур.

Районнарның болгаш хоорайларның маргылдааларынга бүдүрүлге болгаш албан черлериниң, колхозтарның, совхозтарның, ортумак болгаш дээди өөредилге черлериниң күш-культура коллективтериниң командалары киржир. Областарның, крайларның болгаш автономнуг республикаларның спартакиадазынга ийиден куду эвес разрядтыг спортчулар болгаш коньки талазы-биле үшкү разрядтыг спортчулардан тургустунган хоорайларның болгаш районнарның чыылда командалары киржир. Зона аайы-биле болур спартакиадага областарның, крайларның, автономнуг республикаларның болгаш хоорайларның (республика чагыргалыг) спортчуларының шилиндек командалары киржир.

Маргылдааларның шак ол чадаларын белеткээринге болгаш чорударынга аныяктарны массалыы-биле хаара тутпушаан, күш-культура организацияларынга, бирги эолчеге күш-культура коллективтеринге спортчу ажылдарны эки организастаанда спартакиаданың бедик негелделери чүгле ынчан күүсеттинер.

Сөөлгү каш чылдарда бистиң областа күш-культура болгаш спорт ажылы эдээн сайзыраан, күш-культура коллективтериниң саны өскен. 1954 чылга бодаарга ГТО-нуң бирги болгаш ийиги чергезиниң разрядын чедип алган спортчуларның саны барык-ла үш катап көвүдээн. Чыл санында-ла чөөрби чыгам область маргылдаалары болгаш спартакиадалар болуп, дыка хөй рекордтар таарттынып турар. Чүгле 1957 чылда бизин спорттуң бүгү хевирлеринге 39 область рекордтары немешкен. Янзы-бүрү маргылдааларга спортчуларның массалыг киржир чоруп чаа аныяк спортчуларны илин үндүрер арганы берген. Хаакчылар Маргоол, Дедеш-оол, Демидова болгаш өскелериниң-даа ады хөйге билдингир болу берген.

Бистиң областың спортчулары зона аайы-биле болур маргылдааларга үргүлчү киржип келгеннер. Күш-культура ажылын удуртурун чамдык районнарның партия, совет органнары эдээн экижиткен. Баа-Хем районга спортчу кышка белеткенириниң планын райкүүскомнуң хуралынга чугаалажып көрген болгаш ацаа бадылаан. Районнуң колхозтарының хөй нуруузу хаактарны саткылап алган. Улуг-Хем, Таңды болгаш Тес-Хем районнарның күш-культура комитеттеринге партия райкомнарының талазындан үргүлчү дуза чедирип турар.

Кышкы спортчу сезонга белеткеним турган хөй-хөй күш-культура организациялары эргежок чугула спорт хөрекселдерин — хаактарны, конькилерни болгаш еске-даа чүүлдерни садын алган. Катоктар, хаак базалары кылыр талазы-биле эдээн ажылдарны чоруткан. 4000 чыгам эш хаактарны күш-культура коллективтеринге болгаш чурттакчы чонга садары-биле садыг четкилериниче чоруткан.

Ынчалза-даа бо ажыл-хөректе улуг четпестер барын демдеглээр хөрек. Ам-даа хөй-хөй будурулге болгаш албан черлериниде, колхозтарда совхозтарда болгаш өөредилге черлериниде күш-культура коллективтери тургустунмаан. ГТО-нуң нормаларын дужадырыпче чоннуң калбак массазын хаара тудуп шыдаваан. Ол ышкаш эки-турының спорт ниитилелдериниде ажыл базыда погуур негеллериниде чедир тургустунмайн турар.

«Труд» деп спорт ниитилелинде киирип турар коллективтерниң хөй нуруузунда кышкы спорт хөрекселдери чок болганындан оларның спортчулары маргылдааларга киржир арга чок болуп турарлар. Секцияларга эвээш спортчулар киржип турар. Бо бүгүнү областың профессионалдар эвилелиниң чөвүлелиниң улуртукчулары эштер Намай, Матюшов олар эскербейн эрттип турарлар. Ол ышкаш областың күш-культура болгаш спорт комитеди ол четпестер-биле база амдаа эштешпишаан дээрзин бот-шүүмүчүлечи ёзу-биле миннир херек.

Областың хөй-хөй школаларында кышкы спорт хөрекселдери—хаак, коньки садын алдынмаан. Ынчангаш оларда спортчуларның маргылдааларга киржири базада бергедеп турар. Колхозтарда, школаларда спорт-массалыг ажылдарның деңнели база куду болгаш хөй нуруузунда кышкы спорт хөрекселдери чедишпес болгулаар.

РСФСР-ниң кедээ ажыл-агый министерствозу колхозтарга спорт хөрекселдери садын алырынга хөй түңнүг акшаны үндүрүп берген. Спортчуларны маргылдааларга белеткендирип, ону эрттиргиже ажылындан хостаар болгаш оларның ажылының төлевирин дөвөөр эрттирер база колхозтар бүрүзүнге күш-культура болгаш спорт ажылын чорударынга тазарымчалыг байдалды тургузар талазы-биле ол министерство база шиитпирни үндүрген.

Областың күш-культура организацияларының кол сорулгаларының бирээзи болза, бирги эолчеге школаларның, өөредилге черлерининң, колхозтарның күш-культура коллективтериниң ажылын үндезини-биле экижидери болур. Маргылдааларны чедишкиниг эрттирерде комсомол, профсоюзтар болгаш күш-культура организациялары сырый харылзаалыг ажылдаар ужурлуг.

Совет спорттуң хөгжүдезинге улуг рольду ойнаан турар яшы-бүрү солун спортчу хемчеглерни чорударынга комсомол организациялары эгелекчилер болгаш организакчылар болур. Бүгү комсомол организациялары РСФСР-ниң улустарының Кышкы спартакиадазынга белеткенириниге болгаш ону эрттиреринге чон-биле кады идепкейлиг киржир ужурлуг дээрзин СЭКП ТК-ның РСФСР талазы-биле Бюрозунуң доктаалында демдеглээн. Ынчангаш чер-черниң комсомол организацияларының ролүн болгаш идепкейин бедидип, аңаа аныяк өскеннерни калбаа-биле киирпиттирери чугула.

РСФСР-ниң улустарының Кышкы спартакиадазы болза, бистиң областа күш-культураны улам ынай хөгжүдериге, ажылчы чоннарның кадыкшылын быжыглаарынга болгаш оларның күш-дамыр талазы-биле кижизидилгезин экижидериге улуг чугула болуушкун болур. Бистиң областың күш-культура болгаш спорт талазы-биле бүгү ажылдакчылары база спортчулар күш-культуржулар аңаа масалыы-биле киржирлер.

П. ГОРБУНОВ,
Күш-культура болгаш спорт талазы-биле область комитединиң даргазы.

Делегейниң Ленинчи шаңналдарының лауреаттары

Данило Дольчи

Италияның Сицилия ортулуунда Партинико деп черде сураглыг итали чогаалчы болгаш хөй-нинти ажылдакчы Данило Дольчи чурттап турар. «Улустар аразынга тайбыңны быжыглаары дээш» делегейниң Ленинчи шаңналын тывысканы-биле холбаштыр улустуң аас-кежии дээш эрес-шудургу демиселчиге байыр чедирер дээш хөй санныг кижилер Данило Дольчиниң бажыңына кээп турар. Почтачы аңаа байыр чедирген чүс-чүс телеграммаларны болгаш чагааларны экеп турар. Олар чурттуң бүгү черлеринден болгаш даштыкы чурттардан кээп турар.

Делегейниң Ленинчи шаңналының лауреады Данило Дольчи 1924 чылда Триест хоорайдан ырак эвес черге демир орук ажылчыныың өг-бүлезинден төрүттүнген. Дольчи адазы-биле кады удурланыышкынның шимчээшкининге киржип турган. Архитектор болуп алгаш бажың чоктарга бажыңнар тудуп бээрин ол күзеп чораан. Италияның фашизмден хосталганының соонда дораан-на Дольчи Милан университетиниң чанында архитектура факультединге кирген. Ол улуг чуткүл-биле дыка чедиишкинниг өөренип турган. Ынчалза-даа бодунуң шилип алган оруунга бүзүревес бодалдар ооң сеткил сагыжын төөреткининден өөредилгезин ол дээзуп шыдаваан.

Бир эвес буржуаз ниитилелдиң үезинде архитектор болур болзумза, хөренгитеннерге бажың тудуп бээр апаар-дыр мен деп чүвени Дольчи билингеш, баштайты шилип алган оруун кагган. Ынчангаш Дольчи университеттен үнген.

Ооң соонда Данило Дольчи улус чоннуң хөрээ дээш демиселдиң оруунга кирген. Чонга кандыг-ла арга-биле эки бараан болурунуң өлүүн каш оралдажыышкыннарын кылгаш, Палермо хоорайдан 30 километр черде Траппето деп черге чеде берген. Ол болза Италияның эң-не хожуданган болгаш ядыы түренги черлериниң бирээзи болур. Дольчи ол черге хайныышкынныг ажыл-чорудулгазын калбарткан. Чурттакчы чондан чыып алган хөренги-биле далай эрииннге ийи бичии бажыңнарны туткан. Оларның бирээзи — ядыы түренги ургуларга, база бирээзи — аарыг ядыыларга.

1952 чылда Данило Дольчи ядыыларның аар-берге, хилинчек човуланныг чурттагазынга удурланыышкынының аштаашкынын чарлаан. Бир недельде аъш-чем чивейн аштаашкын кылгаш, Траппеттонуң чонунуң байдалын өкиждеринге хереглээр биче акша хөренгини эрге-чагыргаларның үндүрүп бээрин ол чедип алган. Чер кырында чөптүг эвес чорукту чайладырда ооң демисежин турар аргазы чедишпес деп чүвени ооң соонда Дольчи билип өгелээн. Ынчангаш эң-не хөй ажыл чоктарлыг болгаш бижик билбес кижилерлиг черже ол кеже берген.

Ол үеде Данило Дольчи бодунуң өц сураглыг чогаалдарының бирээзи болур «Партиникодан дээрбечилер» деп номун бижип турган. Ол номну чүгле Италияга эвес, харын база даштыкы чурттарга улуу-биле үнелээн. Дольчи бодунуң ол номунга буржуаз ниитилелдиң чөптүг эвес чоруун байлактыг материалдарга болгаш ядыы кижилерниң амыдыралындан бодунуң көргүскен чүүдериинге үндезилеп көргүскен.

1956 чылдың февраль 1-де Күшажыл палатазының организастааны тайбыңның чыскаалынга Дольчи идепкейлиг киришкен. Аштаан кижилерге, ядыыларга ажыл тыпсып бээрин чыскаалдың киржикчилери негээн. Ол чыскаалга киришкен дээш Дольчини тулуп бажыңнаан болгаш судка берген. Буржуаз парлалга аңаа удур меге нүгүлдүн кампаниязын организастаан. Ынчалза-даа Италияның депшилгелиг кижилери, культураның болгаш өртемнин ажылдакчылары Дольчини камгалаарынче көдүрүп үнген. Ынчангаш Данило Дольчи кара-бажыңдан хосталган.

Ооң соонда «Нуови Аргоменти» журналга «Оорнуң амыдыралы» деп чүүл бижээн дээш Дольчини база катап истеп сүрүп өгелээн. Буржуаз парлалга ону «моральга удур үүлгедиг» дээш ону буруудадып турган. 1957 чылдың августа «Палермога истелге» деп номну бижээни дээш Данило Дольчиге «Вьяреджио» деп шаңналды тывыскан. Ол шаңналды өң эки чечен чогаал дээш чыл бүрүде Италияда тыпсып турар. Италияның мурнуу чүгүнде ажылчы чоннуң ядыы, түренги амыдыралын күштүү-биле чуруп көргүскен ол ном дээш өргечагырга черлери база катап калчаарап үнген. Чогаалчыны суд харыысалгазынга киргген болгаш ийи айда кара-бажыңга шиптеткен. Оон Италияның депшилгелиг бүгү күштери улус чоннуң аас-кежии дээш демиселчиниң талазынга барган.

Чаагай сеткил сагыштыг, хөй янзы өртем билиглиг Дольчи болуунуң бүгү чурталгазын бодунуң улузунуң чырыткылыг келир үези дээш, бүгү делегейге тайбың дээш демиселге бараан болдурган. Италияны АКШ-тың атомнуг ракеталар базазы болдурарынга удур, агрессчи блоктарга удур, ядролуг чепсекти хоругдаары болгаш улустар аразынга тайбың дээш Данило Дольчи өрес шудургу демисежин турар. Кижилерге чөптүг эвес чорукту, аш-түренги, ажыг-човуланны таварыштырып турар кижилерни ол могаг шылаг чокка сойгалап илередип турар.

Улус чоннуң аас-кежии дээш, бүгү делегейге тайбың дээш Данило Дольчиниң шылгарангай ачы-хавыяазын барымдалаш, «Улустар аразынга тайбынны быжыглаары дээш» делегейниң Ленинчи шаңналын аңаа тывыскан. Ол чорук Италияның депшилгелиг бүгү кижилерин улустар аразынга тайбың дээш демиселче сорук киирип турар.

КНО-нуң чиңгине секретарының адынга 44 чурттарның эртемденнериниң негелде бижии

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Юнайтед Пресс агентилелиниң корреспондентизиниң КНО-нуң штаб-квартиразындан дыңнатканы:

1954 чылда химия талазы-биле Нобелев шаңналының лауреады доктор Лейнус Полинг ядролуг бомбаларның шенелделерин соксадырын негеп турар 44 чурттарның 9235 эртемденниериниң ат салганы негелде бижиин КНО-нуң чиңгине секретары Хаммаршельдиге январь 13-те дамчыдып берген.

Полингиниң медеглелинге үндезилеттинген шак-ла ыңдыг документини ийи муң америк эртемденнер ат салгаш, июнь 4-те президент Эйзенхауэрге дамчыдып берген, ол документиде айытканын өзугаар алырга, атомнуг радиацияның биологтуг саълдарының дугайында «барык бир эп-сеткилдиг санал-онал» Сент-Луистиң Вашингтон университединиң эртемденниериниң ортузунга чедип алдынган.

Хаммаршельдиниң адынга чоруткан негелде бижиинге ат салганнар болза: Каттышкан Штаттарның Эртемниериниң национал академиязының 101 кежигүннери, Лондоннуң Хаан ниитилелиниң 35 кежигүннери, Орус эртемнер академиязының 216 кежигүннери болгаш корреспондент кежигүннери база 1141 япон эртемденнер.

Полингиниң белеткээн негелде бижиинде чугаалап турары болза: «Ядролуг бомбаның шенелде бүрүзү чер бөмбүрээниң бүгү районнарынга радиоактивтиг элементилерни немей нептередип турар. Радицияларның хемчээлиниң улгадыышкыны кижилерниң кадыынга хораны чедирип болгаш келир үениң салгалдарынга төрүттүнер, чыргалыг ургуларның санын көвүдедир.

Ол чепсек амдыында чүгле үш күрүнелерниң холунда турда аңаа хамаарыштыр контроль дугайында дугуржуп ап болур. Бир эвес шенелделер үргүлчүлээр болза ол чепсек өске чазактарның холунче кире бээр, ынчангаш кандыг-бир национал удуртукчуларның бодал чок үүлгедиглериниң түңнелинде халаптыг ядролуг дайынның айылы улгадыр.

Ядролуг бомбаларның шенелделерин соксадыр дугайында улустар аразынга дугуржулга чепсегленишкиннерни алээн ниити дүжүреринче болгаш ядролуг чепсекти шуут боттуг хоругдаарынче, бүгү кижи төрелгетенге халап болгу дег ядролуг дайынның болдунар аргазын болдурбазынче баштайгы базым болур ийик.

Кижи төрелгетенниң чаагай чоруунуң дугайында өске-даа бүгү кижилер-биле бир дөмей, кончуг дүвүреп турар бис. Эртемден кижилер болганывыста шенелделерниң улуг айылының дугайын билип турар бис, ынчангаш ол дугайын дыңнадыр ужурлуг бис. Кандыг-даа ядролуг чепсектиң шенелделерин соксадыр дугайында улустар аразынга дугуржулга чедип алырының хемчеглери саат чок алдынган турарын эргежок чугула деп санап турар бис».

Аңгы-аңгы чурттарда чеже хире санныг ат салыышкыннары чыгдынганын негелде бижиинде айтып турар.

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. А. Булганинның 1957 чылдың декабрь 10-дагы чагаазынга АКШ-тың президентизи Д. Эйзенхауэрниң харыызы

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Н. А. Булганинның 1957 чылдың декабрь 10-дагы чагаазынга АКШ-тың президентизи Д. Эйзенхауэрниң харыызын ында чарлаан.

Н. А. Булганиннның чагаазында киргген саналдарның дугайын чугаалавышаан, президент Эйзенхауэр бодунуң харыызында делегейниң амгы байдалындан болдунуп турар чамдык айтырыгларның талазы-биле АКШ-тың чазааның туруш-бодалын тайылбырлап турар. Улустар аразының харылзааларында амгы дүшкүүрлүг чоруктун буруузун фактыларга чөрүштүр-де Совет Эвилелинге онаарының оралдажыышкыны ол харыыда кылдынып турарының байдалы бодунче кичээнгейни хаара тудуп турар.

Улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун кошкадыр болгаш тайбыңны быжыглаар сорулга-биле Совет чазактың кылганы эки биллингир боттуг саналдарга хамаарыштыр АКШ-тың президентизи чогум утказы-биле алырга, ол саналдарны ооң өртүп, күрүнелер немелде хүлээлге алырының эргежок чугулазы чок, түге дээрге, ындыг янзылыг хүлээлгелерни Каттышкан Нациялар Организациязының Уставында көрүп турар дээр аянныг айтылга-биле ызыгаарлаттынып турар.

/Күрүнелериниң удуртур ажылдакчыларының чугаалажыышкыннарын дугайты Совет чазактың саналының дугайын чугаалавышаан, АКШ-тың президентизи ол саналга дорт харыыны бербейн турар хирезинде-ле күрүнелериниң удуртур ажылдакчыларының чөвүлел хуралының дугайында Совет чазактың саналын хөй-хөй чурттарда, ооң иштинде Американың Каттышкан Штаттарында калбаа-биле деткээн болгаш хүлээп көрген турбуже, ындыг янзылыг ужуражыышкынның мурнунда, делегейниң шиитпирлеттинмээн айтырыгларын дипломаттыг шугумнар дамчыштыр азы даштыкы херектер министрлери көрген турарын медеглеп турар-дыр.

«Улустар аразының дүшкүүрлүг чоруктарын кошкадырының айтырыгларының талазы-биле Совет чазактың саналдарын» болгаш АКШ-тың президентизиниң адынга Н. А. Булганиннның 1958 чылдың январь 8-теги чагаазын АКШ-тың президентизи Эйзенхауэр бодунуң харыызында ыыттавайн турар.

„Күрүне секретары албанга дээрги Даллес таарышпас“

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Канзас-сити хоорайда үнүп турар «Стар» солун «Даллес ажылындан дүжер ужурлуг» деп эгелиг редакция чүүлүн парлаан. «Даллес келир үеде тайбыңның хөрээнге аартык болу берген» дээрзин онзалап демеглээш, АКШ-тың күрүне секретарының ажылчорудулгазының бүгү талаларын, ылаңгыя «ооң бодалдарының шаптыланчаан» ол солун шүгүмчүлеп турар.

«Ам бистиң эвилелчилеривис Чөөн болгаш Барыын чүктериниң аразында харылзааларда мунгаштаныышкынның байдалын узуткаарының оралдажыышкынын кылырын негеп турда, Даллес ол угланыышкынга чүү-даа чедип алдынмас дээр бүзүрелин хевээр артырып турар хирелдир. Ооң кошкаан чугаалаар үе келгендир...

Хамыктың мурнунда дээрги Даллес америк улустуң бүзүрелин чидирген деп санап турар бис...

Күрүне секретары албанга дээрги Даллес таарышпас деп айтылганың түңнелинде ол дээрге үүден-даа артык бүзүренчиг болуп бар чыдар. Бүзүредилгези түңнелдер болуп турар. Ол онза чугула албанга биске чаа кижи, блоктарда кирбейн турар чурттарның, бистиң боттарывыстың эвилелчилеривистиң, хамыктың мурнунда америк улустуң бүзүрелин ажыглап болгу дег кижи турар ужурлуг деп чугаалап турар бис» деп, ол солун онзалап демеглээн.

Барыын Германияның атомнуг бомбаларын бүдүреринге «үш булуң»

ЛОНДОН. (СЭТА). Рим-Бонн-Париж деп «чепсегленишкинниң үш-булуунун» тургузарының дугайында дыңнадыглар пардалгада улам-на хөйү-биле кәстүп кээп турар. Ооң-биле кады ол «үш-булуннуң» киржикчилериниң боо-чепсектерни болгаш шериг чепсеглелдерин бот-боттарынга бержирин база чаа хевирлериниң чепсегленишкиннерин ажылдап кылырын болгаш нептередирин база бодап турар. Чижээлээрге, Италия болза самолеттарны болгаш артиллерия чепсеглелдерин Барыын Германияга бүдүрүп бээр дээрзин албан өзугаар чарлаан. Үш чурттарның шериглеринге танкыларны француз шынзылга-биле Барыын Германияга бүдүрүп үндүрер дээр бодалды парлалгада бижип турар.

«Дейли Уоркер» солуннуң тайылбырлакчызының дыңнатканын өзугаар алырга, ракеталарны болгаш атомнуг чепсекти бүдүрер талазы-биле кады ажылдажылга дугайында итали-француз-герман дугуржулганы чоокта чаа калчаарадлыг дүргени-биле кылып алган. Ынчаарга ол дугуржулга Каттышкан Штаттарның чөпшээрелия алган болгаш ол чөпшээрелди алыр сорулга-биле барыын-герман даштыкы херектер министри фон Брентано АКШ-ка тускай чоруп чораан.

Дугуржулганың дугайында айтып турда, тайылбырлакчы болза, ол дугуржулганы «ол чурттарның парламентилеринге күштүг болдуруп бадыладыры-биле черле киирбес боор, түге дээрге ында чажыт үүлдер бар болуп турар» деп бижээн. «Дейли Уоркериниң» сөзү-биле алырга, марокко кызыгаарының чоогунда Барыын Алжирде Колон-Бешар деп черде тускай шенелде черинге ракеталарның кады шенелделерин чоударын ол дугуржулгада көрүп турар. Француз болгаш итали ракеталарның хевирлерин ында шагда-ла шенеп эгелей берген, моон соңгаар аңаа барыын-герман ракеталарның шенелделерин чоудар. Франция амгы үеде саңхөө талазы-биле аар байдалда чурттап турары билдингир болгай, ынчангаш, чепсеглелдерни, өртем талазы-биле кадрларны болгаш эргежок чугула акша-хөренгини тывыспышаан, атомнуг бомбаларны бүдүрер талазы-биле Францияга Барыын Германия «дузалаар» дээрзин ол дугуржулгада көрүп турар. Бонн болза 1 миллиард франк түнүг чөлини Францияга бээрин аазаан деп «Дейли Уоркер» уламчылап бижип турар. Барыын Германия шагда-ла «чөөл өзүзу-биле» ураны АКШ-тан алган, ооң-биле кады Баварияга уран рудазын казып алыр ажылды чоударын бодап турар.

Атомнуг, бактериологтуг азы химиктиг чепсекти бүдүрбес деп хүлээлгени Барыын Германия Париж дугуржулгаларынга алган турган дээрзин сагындырбышаан, бо чаа дугуржулганың түңнелинде Барыын Германия болза «ол бодунуң хүлээп алган хүлээлгелерин өзу барымдаалап үревейн турар хевир киирип алгаш, ядролуг чепсекти бүдүрер арганы алган» деп «Дейли Уоркериниң» тайылбырлакчызы демеглеп турар.

Делегейниң садыг делгелгези Осакага болур

ТОКИО. (СЭТА). Японияның эң улуг хоорайларының бирээзи —Осакага делегейниң садыг делгелгези апрельде болур.

Делгелгеге 23 чурттар төлээлеттирген турар, оларның аразында Совет Эвилели, АКШ, Япония, Чехословакия, Герман Демократтыг Республика болгаш өске-даа күрүнелер бар. Парлалга дыңнадыгларын барымдаалап алырга, делегейниң садыг делгелгезинге Совет Эвилелиниң киржилгезин улуг сонуургал-биле манап турар.

Эртемнин болгаш техниканың янзы-бүрү талаларынга Совет Эвилелиниң чедишкиннерин көргүскен делгиирлерни совет павильонга көргүскен турар. «Октаргайны шиңгээдип алыры» деп делгиирниң павильонга тургузар Черниң кылымал эдеринчилерин делегейге бир-ле дугаарында салып үндүрген совет эртемденнериниң болгаш инженерлериниң кайгамчыктыг чедиишкиннерин аңаа көргүзер. «Атомнуг энергияны тайбың сорулгаларга ажыглаары» деп делгиирни база тургузар, делгелгеге көргүзер үүлдериниң чамдыызы Японияже орукта ам бар чыдар.

Венесуэлада байдал

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Политиктиг байдалдың чидигленин турарының дугайын Венесуэладан дыңнадыглар херечилеп турар. Диктатор Перес Хименес чепсектиг күштерге контрольду шуут бодунга алган болгаш чоокта камгалал министринге томуйлаттырган генерал Ромул Фернандести туткаш, шелүүрүн дужаган. Ооң чылдагааны болза, улустуң хөлээшкинин оожургадыр төлээде, дүжүп берииишкиннер кылырын Перес Хименестен ол негээн болуп турар.

Юнайтед Пресс агентилелиниң корреспондентизиниң дыңнатканын өзугаар алырга, армия танкалары камгалал министерствозун бүзээлей берген болгаш президент орлузун долгандыр камгалалды күштелдирген.

Хименестиң өзу-чурумунга таарзынмас чорук армияның офицерлериниң ортузунда улгадып турар деп, агентилел чери дыңнаткан.

КҮШ-КУЛЬТУРА БОЛГАШ СПОРТ

Чоокта чаа Кызылда «Совет Тываның беш чылы» стадионга культура эргелелиниң типографиязының болгаш АТК-ның хоккей ойнаар командаларының аразынга маргылдаа болган. Ук маргылдаа АТК командазының тиилелгези-биле, 16:1 санныг болуп доозулган.

Ооң сөөлүнде дыштаныр үүнде хоорайның эр, хөрээжен хаакчыларының маргылдаалары болган. Хөрээженнериниң үш километрге маргылдаазынга даараныр комбинаттың командазы багай эвес түңнелди көргүскен.

Беш километрге болган маргылдаага эр улустуң командазындан төп автосептелге мастерскаязының хаакчылары Музланов, Кукарин олар 19—60 минуталарда маңнааш, эки түңнелди чедип алганнар.

Үстүнде чурукта хоккей командаларының ойнап турары. Адаанда хаакчыларның маңнаарынга белеткеник турар.

Фотолары В. Лутковтуу болгаш Я. Токаштыы.

Чурттуң шыдыраа чемпионадында

Маргылдааның судьязының демдеглелдери

Шыдыраа маргылдаазынга көрүкчүлериниң улуг сонуургалдыг болганы спортчу чогаадыкчы көдүрлүүшкүннүң байдалын тургускан.

Бүгү-эвилелдиң шыдыраа чемпионадының бирги салыынга ССРЭ-ниң 1957 чылдагы чемпиону М. Тальдың (Рига) болгаш өске-даа аныяк шыдыраачыларның оюннары улусту сонуургатпас арга чок болган. Каш-ла чыл мурнунда Таль, а ол ышкаш А. Полугаевский (Куйбышев), Б. Пургенидзе олар ургулар маргылдааларынып, ооң соонда аныяктарның бүгү-эвилелдиң бирги чери дээш демиселиниң киржикчилери турганнар. Олар ынчаарда чедиишкинге өөрүп, чедимче чок болгаш кударзп-даа чораннар. Ынчалза-даа оларның шыдыраага ынакшылы бергелерни ажып эткен. Ам бо аныяктарның (оларга ленинградчы Б. Спасскийни хамаарыштырып болур) чогаадыкчы бодалы быжыгып, шыдыраа теориязы-биле билиин бедидип, бүгү делегей маргылдааларынга киржип, өлүүн дуржулгалыг апарганнар. Мергежилдиг аныяктарның ол бөлүү даштыкыга студентилер маргылдаларынга киржип, шыдыраа талазы-биле бодунуң чуртунга бирги чери чаалап алганнар.

Аныяктарның дугайында чугаалап турташ, бо маргылдаага калбаа-биле киржип турар өлүүн улгады берген хоочун шыдыраачыларның дугайын чугаалавас арга чок. Оларның аразында ленинградчы гроссмейстер А. Толуш онза чери өөлеп турар. Ооң мерген аргалар-биле долган салыжы ону каш-даа тиилелгелерге чедирген. Шыдырааны ынчаар салырынга Толуш бодунуң өөреникчизи Спасскийни өөредип каан.

Чемпионаттың 19 киржикчилериниң баштайгы салыында А. Толуш-биле Таль ужурашканнар. Чурттуң бирги чери дээш 1957 чылда болган маргылдаага М. Таль шиитпирлиг салыгда А. Толуштуң